

LEDE - BROEDER DE SAEDELEERSTRAAT

ARCHEOLOGIE NOTA 2018D16

INTERGEMEENTELIJKE SAMENWERKING VOOR STREEKONTWIKKELING IN
ZUID-OOST-VLAANDEREN

GENTSESTEENWEG 1 B
9520 SINT-LIEVENS- HOUTEM
TEL 053 64 65 20

INFO@SO-LVA.BE
WWW.SO-LVA.BE

LEDE - BROEDER DE SAEDELEERSTRAAT

WEGEN -EN RIOLERINGSWERKEN

MARÉCHAL S., PEDE R. & CHERRETTÉ B.

DOSSIERSAMENSTELLING

Sadi Maréchal, Ruben Pede en Bart Cherretté

PROJECT

Lede Broeder de Saedeleerstraat – Archeologienota
(bureauonderzoek)

Projectcode:2018D16

Projectnaam: 17-LED-BDS

SOLVA Archeologierapport nr. 150

OPDRACHTHOUDER

SOLVA

Projectteam: Archeologie

Gentsesteenweg 1B

9520 SINT-LIEVENS-HOUTEM

Tel: 053/64 65 20

info@so-lva.be

BEWAARPLAATS ARCHEOLOGISCH ENSEMBLE

Erkend onroerend erfgoeddepot SOLVA archeologisch depot
p/a Industrielaan 25b

9320 EREMBODEGEM

Tel: 053/64 65 36

archeologie@so-lva.be

WETTELIJK DEPOTNUMMER

D/2018/12.857/9

Foto kaft: Orthofoto uit 2015 van het projectgebied (bron: AGIV, met eigen aanduiding)

Copyright: Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van SOLVA. Alle foto's, tenzij anders vermeld: © SOLVA.

INHOUDSTAFEL

Inhoudsopgave

1	SAMENVATTING.....	6
1.1	PLANMATIGE CONTEXT	6
1.2	WETTELIJK KADER.....	6
1.3	VRAAGSTELLING.....	6
1.4	ONDERZOEKSMETHODE.....	6
1.5	RESULTATEN	6
2	VERSLAG VAN RESULTATEN BUREAUONDERZOEK.....	8
2.1	BESCHRIJVEND GEDEELTE	8
2.1.1	AANLEIDING VOOR DE OPMAAK VAN DE ARCHEOLOGIENOTA	10
2.1.2	BESCHRIJVING VAN DE GEPLANDE WERKEN	10
2.1.3	DE ONDERZOEKSOPDRACHT.....	16
2.1.4	WERKWIJZE EN STRATEGIE VAN HET VOORONDERZOEK.....	16
2.2	ASSESMENTRAPPORT.....	18
2.2.1	METHODEN, TECHNIEKEN EN CRITERIA	18
2.2.2	CONSERVATIE-ASSESSMENT	18
2.2.3	DE LANDSCHAPPELIJKE LIGGING VAN HET ONDERZOEKSGBIED EN ZIJN OMGEVING	18
2.2.4	HET ONDERZOCHE GEBIED EN ZIJN OMGEVING IN ZIJN HISTORISCH KADER	30
2.2.5	HET ONDERZOCHE GEBIED EN ZIJN OMGEVING IN ZIJN ARCHEOLOGISCH KADER	38
2.2.6	EEN DATERING EN INTERPRETATIE VAN HET ONDERZOCHE GEBIED.....	39
2.2.7	DE VERWACHTING TEN AANZIEN VAN ARCHEOLOGISCH ERFGOED	39
3	BIBLIOGRAFIE.....	41
3.1	LITERATUUR.....	41
3.2	WEBSITES	41

LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1 : Topografische kaart met aanduiding van het projectgebied (bron: NGI; digitaal aangemaakt op 05/04/2018)	8
Figuur 2: Topografische kaart (detail) met aanduiding van het projectgebied (bron: NGI; digitaal aangemaakt op 05/04/2018).....	9
Figuur 3: Kadasterkaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 05/04/2018)	9
Figuur 4: Typeprofielen van de nieuwe gracht (links) en de koker (rechts), detail uit bijlage 3 (bron: swbo).....	12
Figuur 5: Typeprofielen van de kopmuur ter hoogte van de Eikelstraat, detail uit bijlage 3 (bron: swbo)	13
Figuur 6: Typeprofiel van de heraanleg van de gracht, detail uit bijlage 3 (bron: swbo).....	13
Figuur 7: Plan van de ontworpen toestand van het projectgebied, detail uit bijlage 1 (bron swbo)	14
Figuur 8: Dwarsprofielen van resp. de nieuwe gracht, de koker en de heraangelegde gracht, detail uit bijlage 2 (bron: swbo).....	15
Figuur 9: Bodemkaart met lokalisatie van Lede (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 05/04/2018).....	18
Figuur 10: Quartairgeologische kaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 05/04/2018).....	21
Figuur 11: Tertiairgeologische kaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 05/04/2018).....	22
Figuur 12: Digitaal terreinmodel met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 05/04/2018)	23
Figuur 13: Digitaal terreinmodel (detail) met aanduiding van het projectgebied en het hoogteverloop (bron AGIV; digitaal aangemaakt op 05/04/2018).....	24
Figuur 14: Hoogteprofiel 1 (zuidwest-noordoost) van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 05/04/2018)	24
Figuur 15: Hoogteprofiel 3 (west-oost) van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 05/04/2018)	25
Figuur 16: Hoogteprofiel 2 (west-oost) van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 05/04/2018)	25
Figuur 17: Potentiële bodemerosiekaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 05/04/2018).....	26
Figuur 18: Bodemkaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 05/04/2018)	27
Figuur 19: Bodemassociatiekaart met aanduiding (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 05/04/2018)	27
Figuur 20: Bodemgebruikskaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 05/04/2018)	28
Figuur 21: Bodembedekkingskaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 05/04/2018).....	29
Figuur 22: Luchtfoto uit 2015 met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 05/04/2018)	29
Figuur 23: Uitsnede uit de Villaretkaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 05/04/2018).....	31
Figuur 24: Uitsnede uit de kaart van Ferraris met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 05/04/2018).....	32
Figuur 25: Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 05/04/2018).....	33
Figuur 26: Uitsnede uit de kaart Vandermaelen met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 05/04/2018).....	34
Figuur 27: Uitsnede uit de Popp-kaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 05/04/2018).....	35
Figuur 28: Luchtfoto uit 1971 met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 05/04/2018)	36
Figuur 29: Luchtfoto uit 1990 met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 05/04/2018)	36
Figuur 30: Luchtfoto uit de periode 2000-2003 met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 05/04/2018).....	37
Figuur 31: CAI-locaties op GRB met aanduiding van het projectgebied (bron: cai.onroerendergoed.be en AGIV; digitaal aangemaakt op 05/05/2018).....	38

LIJST VAN FOTO'S

Foto 1: zicht op het zuidwestelijk uiteinde van het projectgebied (rode kader), richting noorden (bron: Google Streetview, 2017)	10
Foto 2: Zicht op het projectgebied ter hoogte van de Eikelstraat (rode kader). De rode pijl geeft de richting van de gracht weer. Foto richting noordwesten (bron: Google Streetview, 2009).....	11
Foto 3: Zicht op de gracht (rode pijl) vanuit de Eikelstraat, richting noorden (bron: Google Streetview, 2009).....	11

LIJST VAN BIJLAGES

NUMMER BIJLAGE	ONDERWERP	AANMAAKSCHAAL	AANMAAKDATUM	BRONVERMELDING
BIJLAGE 1	Ontworpen toestand van het projectgebied	1/250	22/03/2018	Swbo/Gemeente Lede
BIJLAGE 2	Dwarsprofielen van het projectgebied	1/100	22/03/2018	Swbo/Gemeente Lede
BIJLAGE 3	Typeprofielen	1/10 – 1/25	22/03/2018	Swbo/Gemeente Lede
BIJLAGE 4	Typeprofiel	1/50	22/03/2018	Swbo/Gemeente Lede

1 SAMENVATTING

1.1 PLANMATIGE CONTEXT

Het gemeentebestuur van Lede wenst een **nieuwe beschoeide gracht** met bodem- en taludbekleding in schanskorven aan te leggen ter hoogte van de Broeder de Saedeleerstraat (min of meer parallel met de Bosstraat). Bovendien moet de buis van waterloop nr. 10 vervangen worden (onder de Eikelstraat) en moet deze laatste verdiept en geherprofileerd worden.

1.2 WETTELIJK KADER

De zone bevindt zich buiten een beschermde archeologische site of archeologische zone, maar de oppervlakte van het projectgebied bedraagt meer dan 3000 m² en de ingreep in de bodem meer dan 1000 m².

Derhalve diende in uitvoering van **art. 5.4.1 3°** van het Onroerend Erfgoeddecreet d.d.12 juli 2013, een archeologienota te worden opgesteld ten behoeve van het indienen van de **stedenbouwkundige vergunningsaanvraag** voor de wegen- en rioleringswerken. Er zijn voor dit dossier geen vrijstellingen van toepassing op bovenvermeld artikelnummer.¹

1.3 VRAAGSTELLING

Het projectgebied bevindt zich **buiten een historische kern** en wordt dus gekenmerkt door een **lage densiteit aan historische bebouwing**. De vraagstelling in dit geval richt zich vooral op de landschappelijke historiek van het terrein, de gebruiksgeschiedenis en de impact van de geplande werken. Dit bureauonderzoek gaat na of verder archeologisch (voor)onderzoek nodig is op basis van de huidige gegevens.

Het doel is informatie te verzamelen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site op het terrein, de karakteristieken en bewaringstoestand ervan, de relatie met het landschap, de waarde ervan en de wijze waarop met het terrein moet omgegaan worden bij de geplande bodemingrepen. Er wordt nagegaan of verder archeologisch (voor)onderzoek nodig is op basis van de huidige gegevens.

1.4 ONDERZOEKSMETHODE

Het uitgevoerde vooronderzoek omvatte een **bureauonderzoek**. Daartoe is enerzijds landschappelijk, historisch en archeologisch bronnen- en online beschikbaar gegeoreferencieerd kaartenmateriaal geconsulteerd en zijn eventuele (recente) verstoringen binnen het projectgebied geïnventariseerd, met het oog op het opstellen van een archeologisch verwachtingspatroon. Anderzijds is de impact van de werken op de ondergrond geëvalueerd. Deze impact werd afgewogen ten aanzien van het te veronderstellen verwachtingspatroon, op basis waarvan uiteindelijk een gemotiveerd advies kan opgesteld worden.

1.5 RESULTATEN

Het gemeentebestuur van Lede wenst een nieuwe beschoeide gracht met bodem- en taludbekleding in schanskorven aan te leggen ter hoogte van de Broeder de Saedeleerstraat (min of meer parallel met de Bosstraat). Bovendien moet de buis van waterloop nr. 10 vervangen worden (onder de Eikelstraat) en moet deze laatste verdiept en geherprofileerd worden.

¹ Het uit te voeren archeologisch onderzoek valt onder de toepassing van het Onroerend Erfgoeddecreet van 12 juli 2013, het Besluit van de Vlaamse regering van 16 mei 2014 betreffende de uitvoering van het Onroerend Erfgoeddecreet, gewijzigd bij besluit van de Vlaamse regering van 4 december 2015 en de Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en de rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren, versie 2.0 van 1 januari 2017.

De bodemingrepen blijven beperkt tot een **lijnvormig tracé**, met een gemiddelde **verstoringsdiepte van 1,2 m** onder het bestaande maaiveld en een breedte van 1,5 m. Lokaal kunnen bepaalde ingrepen dieper gaan, zoals het inheien van palen, al is de verstoring hierbij beperkt. Ongeveer **75%** van de werken (ca. 350 m van 465 m) beslaat echter het **herinrichten van een bestaande waterloop**. Een perceel dat aansluit op de Broeder de Saedeleerstraat en een ca. 15 m - brede strook (met inbegrip van de gracht) rondom het tracé zal gebruikt worden als **werfzone** voor de stockage van bouwmaterialen langsheen het traject.

Er zijn **geen archeologische sites** gekend op het projectgebied. De omgeving is wel minstens sinds de **metaaltijden** bewoond, zoals archeologische sites binnen een straal van 1 km hebben duidelijk gemaakt. Ook voor de **Romeinse en vroeg-middeleeuwse** fase zijn er bewoningssporen gekend, al liggen deze meer **richting Lede-centrum**. De bewoning concentreerde zich waarschijnlijk eerder ter hoogte van de huidige kern van Lede, op de hoger gelegen positie in het landschap. Het projectgebied ligt eerder aan de voet van heuvelrug, in **matig natte zandleemgrond**. De historische kaarten tonen dat het projectgebied voornamelijk onbebouwd bleef, ook al ontwikkelde zich er een klein gehucht langs de weg van Lede naar Hofstade. De gronden lijken deels nog ingenomen te worden door **bossen**, die de laat-middeleeuwse ontbossing van Lede moeten hebben overleefd, en deels door **weiland en akkers**.

Ons baserend op landschappelijke gegevens, cartografisch materiaal, archeologisch onderzoek en historische bronnen kunnen we een **hypothetisch verwachtingspatroon** formuleren voor het projectgebied.

- Het projectgebied bevindt zich **buiten (ten westen van) de historische kern Lede**. Het is een historisch-archeologische realiteit dat de bewoning zich in het verleden concentreerde in deze dorpskern, en dat vanaf men een dergelijke kern verlaat, de densiteit sterk afneemt. Het projectgebied ligt dan ook in een zone die minstens sinds de 18de eeuw gekenmerkt wordt door **bos, akkers en weiland**.
- Het betreft **matig natte, laaggelegen terreinen**, wat ze minder aantrekkelijk maakte voor de vroege menselijke occupatie, zeker in tegenstelling tot de heuvelrug waar Lede zich ontwikkelde.
- Het projectgebied is reeds in **grote mate ingericht**, met name door de **bestaande gracht**. Zo bestaat ongeveer **75%** van de werken uit het **heraanleggen** van deze bestaande gracht. De bijkomende bodemingrepen (verdiepen, inheien van palen, aanleg van kopmuren) zijn bovendien lokaal, beperkt in oppervlakte en dus met beperkte bodemingreep.
- Het zuidelijk deel van het projectgebied, waar de nieuwe bodemingrepen gebeuren en de werfzone het breedst is, ligt volgens de bodemkaart op **sterk verstoorde grond**.

Gelet op de **beperkte bijkomende bodemingreep** van de geplande werken, de **lijnvormige aard** van de werken en de **reeds bestaande verstoringen** (gracht, verstoorde grond) biedt een verder onderzoek **weinig mogelijkheid tot een vergroting van het kennispotentieel**. De nieuwe gracht en de werfzone liggen op sterk verstoorde grond, wat dus betekent dat er **quasi geen nieuwe verstoringen** zijn. Deze bodemingrepen moeten algemeen gezien worden als kleinere bijkomende verstoringen in een reeds sterk ingerichte en dus geroerde zone. De werken bieden **weinig of geen mogelijkheid** om een **ruimtelijk inzicht** te verwerven in archeologische sporen, mochten die al aanwezig zijn. Een dergelijk projectgebied verder archeologisch onderzoeken is kosten-baten beschouwd, zeker in een dergelijke landschappelijke context, immers niet zinvol.

2 VERSLAG VAN RESULTATEN BUREAUONDERZOEK

2.1 BESCHRIJVEND GEDEELTE

Projectcode: 2018D16

Sitecode: 17-LED-BDS

Wettelijk depotnummer: D/2018/12.857/9

Naam en erkenningsnummer erkende archeoloog: SOLVA OE/ERK/Archeoloog/2015/00038

Locatie:

Oost-Vlaanderen, Lede, Broeder de Saedeleerstraat - Eikelstraat (**Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.** en Figuur 2, Foto 1-6)

Bounding box:

punt 1: x = 123884,18 / y = 183899,64

punt 2: x = 124154,55 / y = 184273,33

Kadastrale gegevens:

Lede, Afdeling 1, sectie B, openbare weg en percelen 224a (partim), 227a (partim), 226c (partim), , 231g (partim), 221d (partim), 233d2 (partim), 234a (partim), 235 (partim), 236a (partim), 246c (partim), 237b (partim), 238a (partim), 239a (partim), 240 (partim), 241 (partim), 241/2b (partim), 242 (partim), 243a (partim), 244a (partim), 245a (partim), 245b (partim) en 245/2 (partim) (Figuur 3)

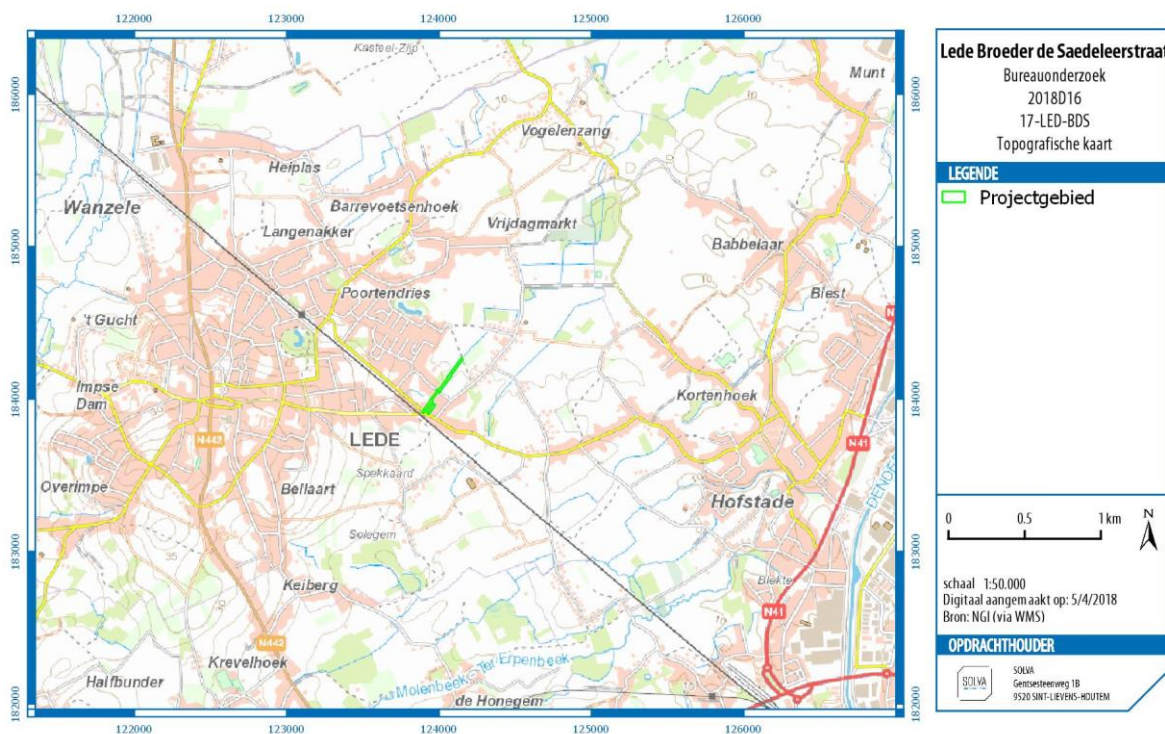
Topografische kaart: zie Figuur 1 en Figuur 2.

Betrokken actoren en specialisten:

- Erkend archeoloog: Ruben Pede
- Tekst: Sadi Maréchal
- Kaartmateriaal: Sadi Maréchal
- Redactie: Bart Cherretté

Wetenschappelijke advisering:

Niet van toepassing

Figuur 1: Topografische kaart met aanduiding van het projectgebied (bron: NGI; digitaal aangemaakt op 05/04/2018)

2.1.1 AANLEIDING VOOR DE OPMAAK VAN DE ARCHEOLOGIENOTA

De zone bevindt zich buiten een beschermde archeologische site of archeologische zone, maar de oppervlakte van het projectgebied bedraagt meer dan 3000 m² en de ingreep in de bodem meer dan 1000 m².

Derhalve diende in uitvoering van **art. 5.4.1 3°** van het Onroerend Erfgoeddecreet d.d.12 juli 2013, een archeologienota te worden opgesteld ten behoeve van het indienen van de **stedenbouwkundige vergunningsaanvraag** voor de riolerings- en wegenwerken. Er zijn voor dit dossier geen vrijstellingen van toepassing op bovenvermeld artikelnummer.²

2.1.2 BESCHRIJVING VAN DE GEPLANEDE WERKEN

2.1.2.1 DE BESTAANDE TOESTAND

De huidige percelen die aansluiten op de Broeder de Saedeleerstraat liggen braak en zijn begroeid met laag struikgewas en bomen (zie Foto 1). De bestaande gracht vormt de grens tussen twee private tuinen van woningen gelegen langs de Eikelstraat. Ter hoogte van deze straat duikt deze onder het wegdek (zie Foto 2), om vervolgens opnieuw als open gracht verder te lopen langsheen akkers tot het noordelijke uiteinde van het projectgebied (zie Foto 3).

Foto 1: zicht op het zuidwestelijk uiteinde van het projectgebied (rode kader), richting noorden (bron: Google Streetview, 2017)

² Het uit te voeren archeologisch onderzoek valt onder de toepassing van het Onroerend Erfgoeddecreet van 12 juli 2013, het Besluit van de Vlaamse regering van 16 mei 2014 betreffende de uitvoering van het Onroerend Erfgoeddecreet, gewijzigd bij besluit van de Vlaamse regering van 4 december 2015 en de Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en de rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren, versie 2.0 van 1 januari 2017.

Foto 2: Zicht op het projectgebied ter hoogte van de Eikelstraat (rode kader). De rode pijl geeft de richting van de gracht weer.
Foto richting noordwesten (bron: Google Streetview, 2009)

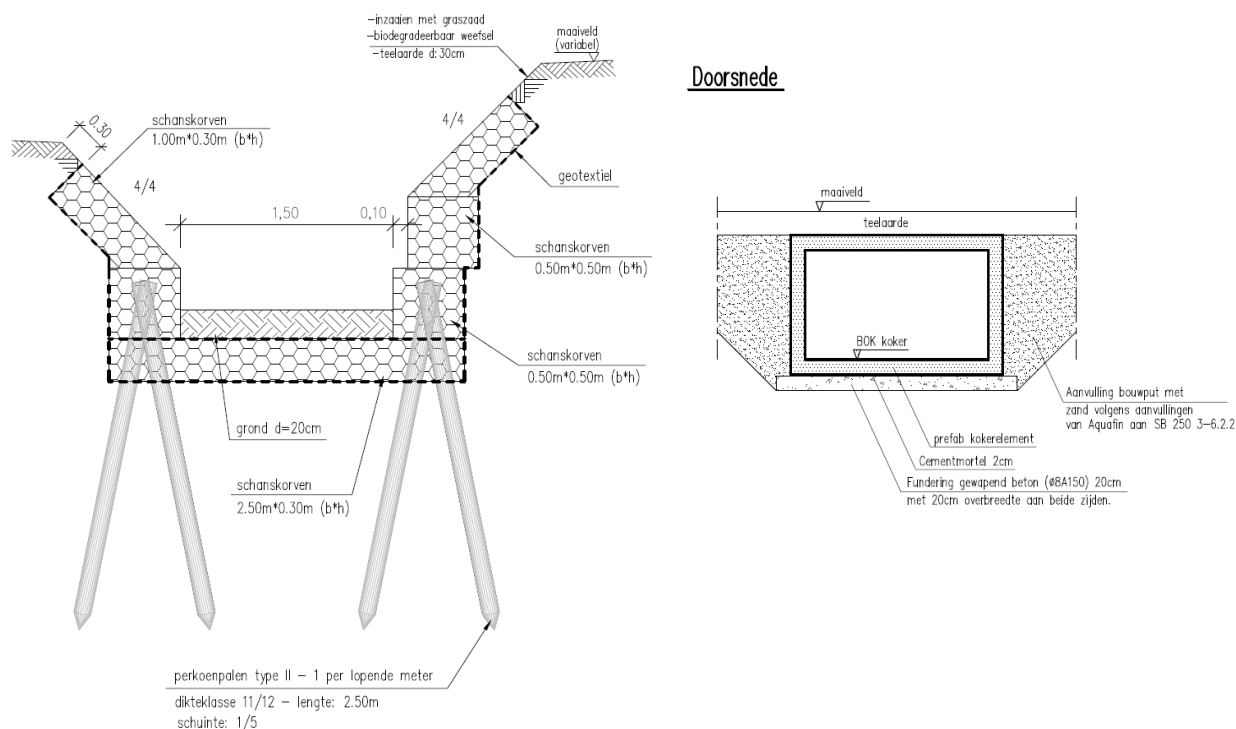
Foto 3: Zicht op de gracht (rode pijl) vanuit de Eikelstraat, richting noorden (bron: Google Streetview, 2009)

2.1.2.2 DE ONTWERPEN TOESTAND

Zie Figuur 4 - Figuur 8 en bijlages 1 – 4 voor grondplannen en profielen van de ontworpen toestand voor de weg- en rioleringswerken.

De geplande werken omvatten het **uitgraven van een nieuwe bedding voor een bestaande waterloop**, de **inbuizing** van deze gracht in bepaalde delen, **keerelementen** en een **kopmuur** voorzien waar deze gracht overgaat in de bestaande gracht en het **verdiepen en herprofilen** van het bestaande gedeelte van de gracht. Bovendien wordt een **werfzone** van ca. 15 m breed ingericht (met inbegrip van de gracht) langsheen de waterloop om deze werken te kunnen uitvoeren (zie Figuur 7).

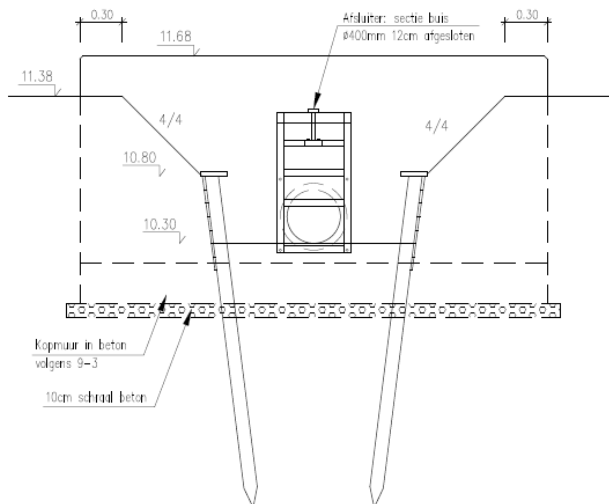
Ter hoogte van de aansluiting van het projectgebied op de Broeder de Saedeleerstraat, wordt één perceel vrijgehouden als werfzone (perceel 224a; stockage van materiaal) en één zal gebruikt worden om de nieuwe bedding van de waterloop uit te graven (perceel 227a). De bestaande waterloop op dit laatstgenoemde perceel zal worden gedempt. De nieuwe bedding van de waterloop (l: 115m) is ca. 2,6 m breed en wordt ongeveer 1,2 m ingegraven. De schanskorven (1 m x 0,3 m) rusten op perkoenpalen van 2,5 m lengte, die schuin in de grond worden ingeheid (zie Figuur 4).

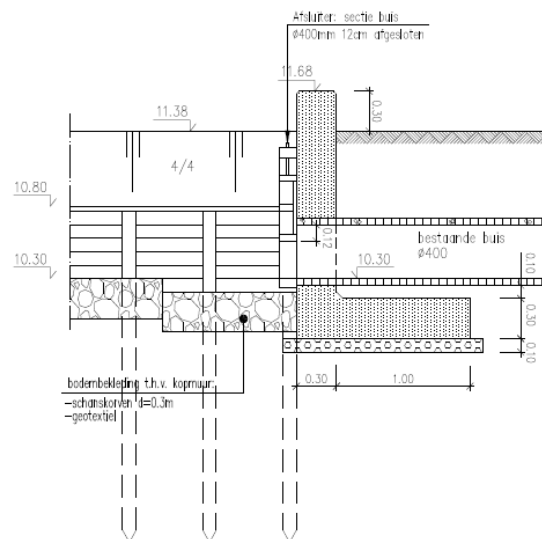
Figuur 4: Typeprofielen van de nieuwe gracht (links) en de koker (rechts), detail uit bijlage 3 (bron: swbo)

Een gedeelte van de waterloop, ter hoogte van de private tuinen, wordt in een koker aangelegd. Deze bestaat uit prefab-elementen op een fundering van gewapend beton. De opbouw is eveneens ca. 1,2 m (zie Figuur 4). Waar dit ondergronds gedeelte uitmondt in de bestaande open gracht, ten noorden van de Eikelstraat, wordt een kopmuur in beton voorzien (opbouw ca. 1,2 m; zie Figuur 5). Vervolgens stroomt de waterloop verder als open gracht, waarbij de bestaande gracht wordt verdiept en opnieuw geprofileerd met schanskorven, zandcement, geotextiel en beschoeiing met tropisch hardhout (50 cm lang; Figuur 6). Deze gracht is ongeveer 1,5 m breed en 1,2 m diep ten opzichte van het variabele maaiveld (zie Figuur 8).

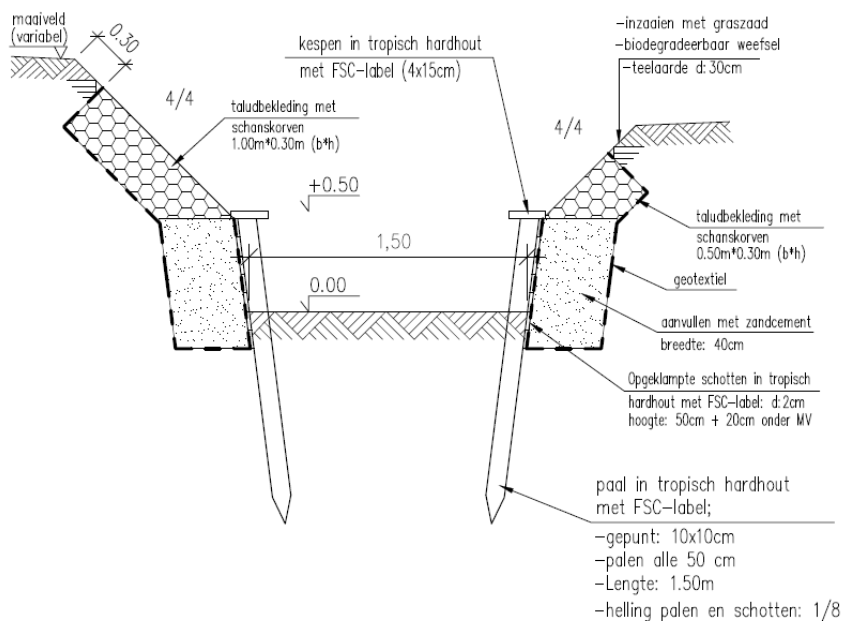
VOORAANZICHT

DOORSNEDE

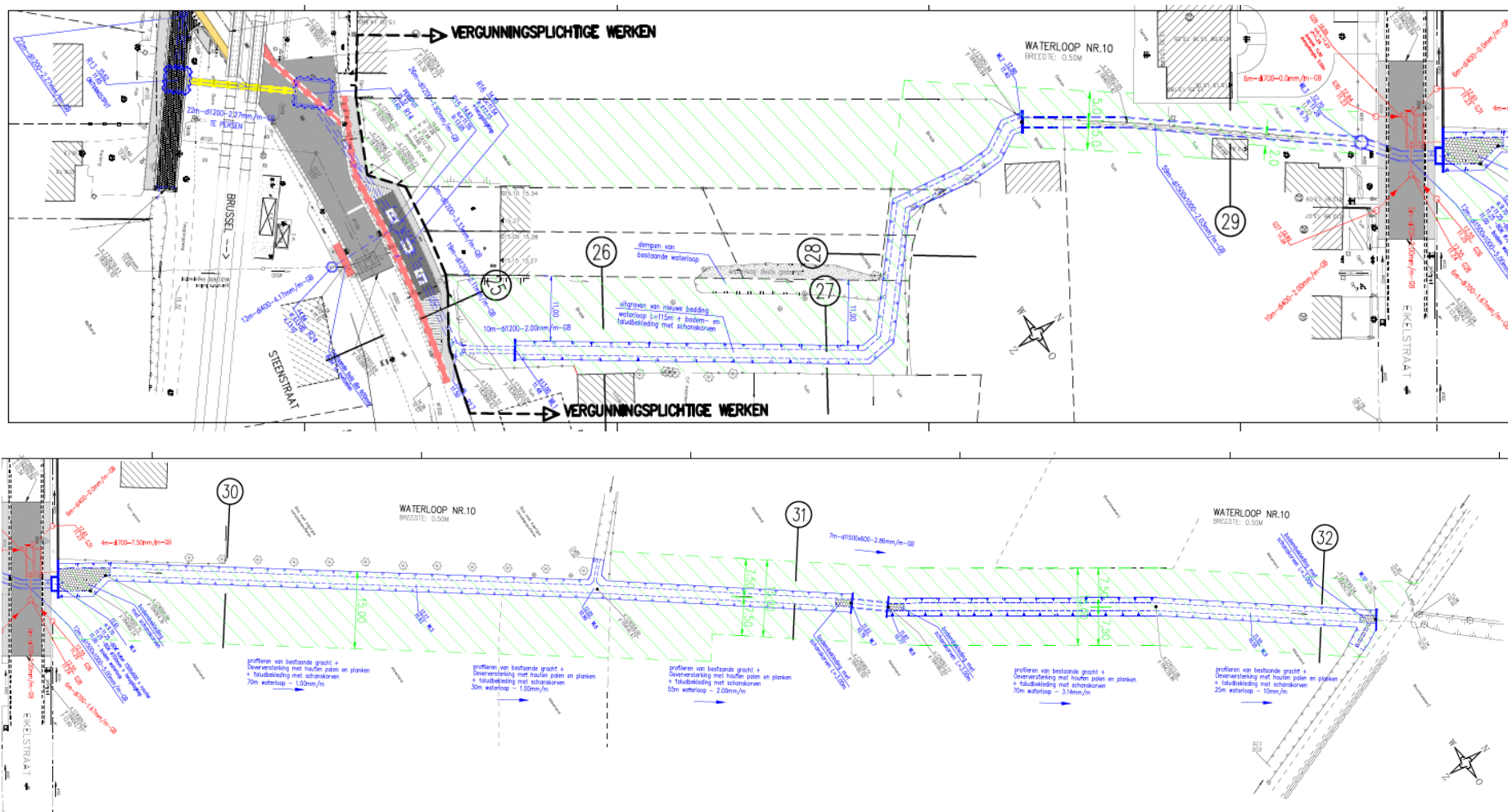

Figuur 5: Typeprofielen van de kopmuur ter hoogte van de Eikelstraat, detail uit bijlage 3 (bron: swbo)

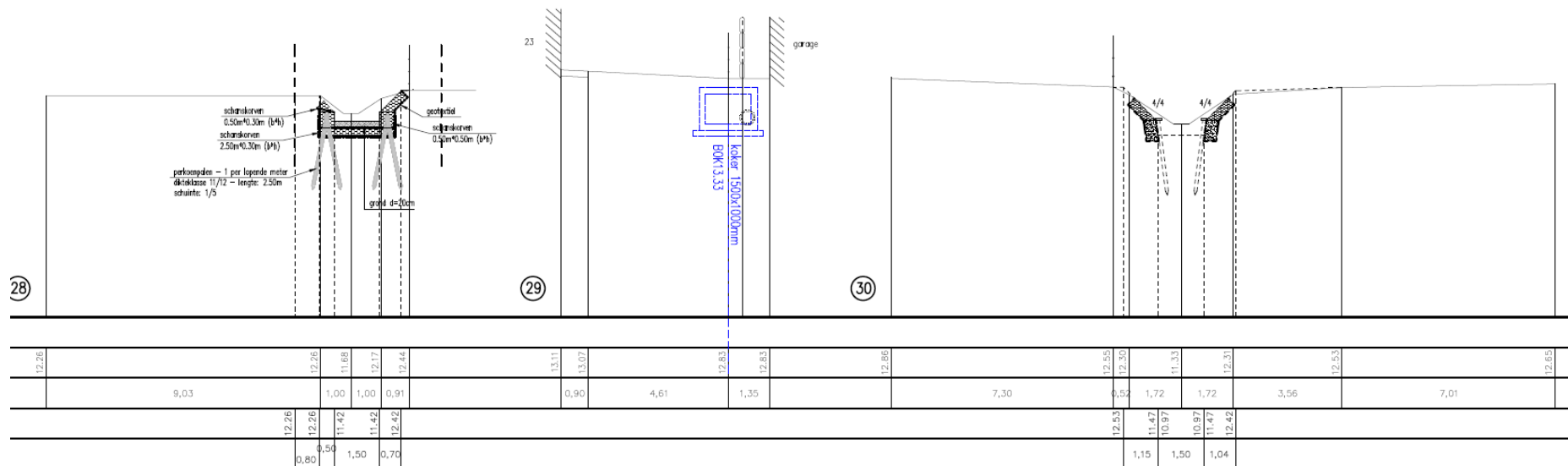

Figuur 6: Typeprofiel van de heraanleg van de gracht, detail uit bijlage 3 (bron: swbo)

Samenvattend kan gesteld worden de bodemingrepen beperkt blijven tot een **lijnvormig tracé**, met een gemiddelde **verstoringsdiepte van 1,2 m** onder het bestaande maaiveld en een **breedte van 1,5 m**. Lokaal kunnen bepaalde ingrepen dieper gaan, zoals het inheien van palen, al is de verstoring hierbij beperkt. Ongeveer **75%** van de werken (ca. 350 m van 465 m) beslaat het **herinrichten** van een bestaande waterloop.

Figuur 7: Plan van de ontworpen toestand van het projectgebied, detail uit bijlage 1 (bron swbo)

Figuur 8: Dwarsprofielen van resp. de nieuwe gracht, de koker en de heraangelegde gracht, detail uit bijlage 2 (bron: swbo)

2.1.3 DE ONDERZOEKSOPDRACHT

2.1.3.1 VRAAGSTELLING

Het bureauonderzoek ten behoeve van de vergunningsaanvraag voor de weg- en rioleringswerken heeft tot doel om op basis van bestaande bronnen informatie te verzamelen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site op het terrein, de karakteristieken en bewaringstoestand ervan, de relatie met het landschap, de waarde ervan en de wijze waarop met het terrein moet omgegaan worden bij de geplande bodemingrepen. Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische potentieel van het terrein?
- Wat is de landschapshistoriek van het terrein?
- Welke gebruiksevolutie kende het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?
- Wat is het wetenschappelijk kennispotentieel van een eventueel aanwezige archeologische site op lokaal, regionaal en op Vlaams niveau?
- Wat is de aard en waardering van het kennispotentieel?
- Is er verder vooronderzoek noodzakelijk en welke vorm dient dit aan te nemen?

2.1.3.2 DE RANDVOORWAARDEN

Niet van toepassing.

2.1.4 WERKWIJZE EN STRATEGIE VAN HET VOORONDERZOEK

2.1.4.1 MOTIVERING VAN DE ONDERZOEKSSTRATEGIE, -METHODEN EN -TECHNIEKEN

STRATEGIE

In deze nota wordt een **bureauonderzoek** uitgevoerd **voor een zone die gekenmerkt wordt door een lage dichtheid aan bebouwing in het verleden**. Dit type onderzoek heeft als bijkomend doel de landschappelijke opbouw en het landgebruik van het gebied te kennen. Daarvoor wordt bijzondere aandacht besteed aan de relevante ecologische en aardkundige gegevens en bronnen

Dit bureauonderzoek moet uiteindelijk leiden tot een gemotiveerd advies of, en welke, maatregelen van verder vooronderzoek (met of zonder ingreep in de bodem) op het projectgebied noodzakelijk zijn.

METHODEN EN TECHNIEKEN

Met het oog op een gemotiveerd advies is enerzijds landschappelijk, historisch en archeologisch bronnen- en online beschikbare georeferentie kaartenmateriaal geconsulteerd en zijn eventuele (recente) verstoringen binnen het projectgebied geïnventariseerd, met het oog op het opstellen van een archeologisch verwachtingspatroon. Anderzijds is de impact van de werken op de ondergrond geëvalueerd. Deze impact werd afgewogen ten aanzien van het te veronderstellen verwachtingspatroon, op basis waarvan uiteindelijk een gemotiveerd advies kan opgesteld worden.

2.1.4.2 ORGANISATIE VAN HET BUREAUONDERZOEK

Alle hieronder vernoemde bronnen zijn geconsulteerd door de assistent archeoloog Sadi Maréchal. Opmaak van de figuren en de georeferentie geschiedde door Sadi Maréchal. Inhoudelijke afwegingen en keuzes zijn in overleg geschied tussen Sadi Maréchal, Ruben Pede en Bart Cherretté.

2.1.4.3 ASPECTEN WAARVOOR HET ADVIES VAN SPECIALISTEN WERD INGEROEPEN

Niet van toepassing.

2.1.4.4 ASPECTEN WAARVOOR ALGEMENE WETENSCHAPPELIJKE ADVISERING WERD INGEROEPEN

Niet van toepassing.

2.1.4.5 MOTIVERING VAN DE GESELECTEERDE BRONNEN

Tijdens het bureauonderzoek is een analyse gemaakt van de **bodemsoorten**. Daarnaast werd onderzocht waar mogelijk afgedekte bodems en/of resten uit de prehistorie of jongere periodes kunnen verwacht worden. De aardkundige gegevens zijn online opgezocht via de Bodemverkenner (www.dov.vlaanderen.be) en de Geopunt-kaart (www.geopunt.be), de kaarten zelf zijn geraadpleegd via WMS in een GIS-omgeving. Verdeler van deze kaarten is de Databank Ondergrond Vlaanderen.

Het belangrijkste beschikbare **historisch kaartmateriaal** is vooral geraadpleegd om de grondgebruiksgeschiedenis van het onderzoeksgebied van de laatste eeuwen zo goed mogelijk te kennen. Deze informatie uit het historische kaartmateriaal kan een impact hebben op de kwaliteit van het eventueel oudere bodemarchief. Het historisch kaartmateriaal is georeferentieerd geraadpleegd via WMS in een GIS-omgeving. Verdeler van het kaartenmateriaal is het Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen.

Voor het archeologisch kader is de Centrale Archeologische Inventaris (**CAI**) geraadpleegd, alsook de beschikbare literaire bronnen.

De **ontwerpplannen** zijn door SWBO en Gemeente Lede ter beschikking gesteld.

Alle gegevens werden hierna samengebundeld in voorliggende archeologienota.

2.2 ASSESMENTRAPPORT

2.2.1 METHODEN, TECHNIEKEN EN CRITERIA

Het assessmentrapport omvat alle informatie afkomstig uit het **bureauonderzoek**: dit zijn alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal en bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Vanuit deze assessment van het plangebied moet een goede motivering mogelijk zijn over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen maatregelen.

Een waardevol assessment van het archeologisch potentieel van een projectgebied op basis van een bureauonderzoek is enkel mogelijk indien de bronnen voldoende en afdoende relevante gegevens opleveren om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden. Bij afwezigheid of onvoldoende data zijn bijkomende maatregelen nodig om tot een correcte inschatting voor het projectgebied te komen.

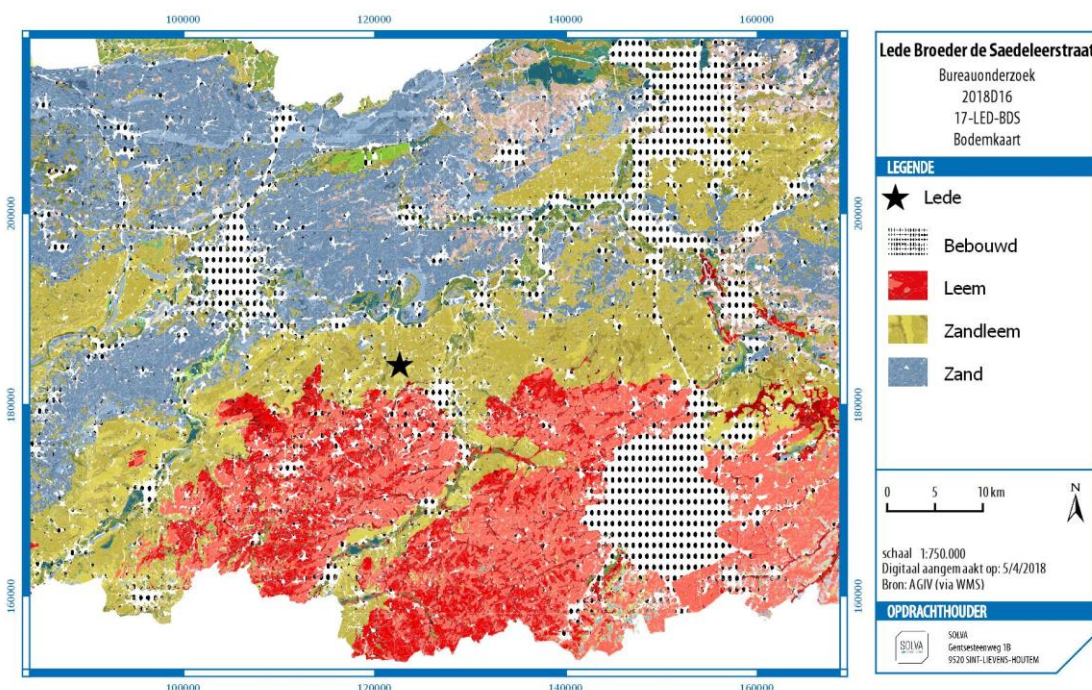
2.2.2 CONSERVATIE-ASSESSMENT

Alle gegenereerde data die in het kader van deze archeologienota tot stand komen, worden door **SOLVA** digitaal bewaard op een centrale server die dagelijks “in-huis” wordt geback-up’t en off-site wordt gekopieerd. Alle gegenereerde data en rapporten zijn geïntegreerd in de **SOLVA**-Archeologiedatabank raadpleegbaar. Een conservatie-assessment voor vondsten of stalen is bij dit bureauonderzoek niet van toepassing.

2.2.3 DE LANDSCHAPPELIJKE LIGGING VAN HET ONDERZOEKSGEBIED EN ZIJN OMGEVING

2.2.3.1 ALGEMENE LANDSCHAPPELIJKE EN GEOGRAFISCHE SITUERING

Lede is gesitueerd in het oosten van de provincie Oost-Vlaanderen, tussen de vallei van de Schelde en de vallei van de Dender. De gemeente is gelegen in de zandleemstreek, maar het stadscentrum zelf is gekarteerd als antropogene zone (zie Figuur 9). Ten noorden grenst Lede aan de deelgemeentes Wichelen en Schoonaarde, ten oosten aan Gijzegem en Hofstade, ten zuiden aan Aalst en Erpe en ten westen aan Impe, Smetlede, Serskamp en Wansele.

Figuur 9: Bodemkaart met lokalisatie van Lede (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 05/04/2018)

Het projectgebied situeert zich ten oosten van de kern van Lede, tussen de toponiemen Kluisberg en Steentje (zie Figuur 2). Het zuidelijke uiteinde van het projectgebied sluit aan op de Broeder de Saedeleerstraat, waar deze overgaat in de Steenstraat. Het traject verloopt quasi lijnvormig en loopt parallel met de Bosstraat richting noord-noordoosten tot aan een onverhard pad dat de Bosstraat met de Zwaluwstraat verbindt. Het h-vormige gedeelte ten zuiden van de Eikelstraat ligt in een nieuwe woonwijk, terwijl het lineaire deel ten noorden van de Eikelstraat doorheen akkers loopt.

2.2.3.2 AARDKUNDIGE EN HYDROGRAFISCHE SITUERING

ALGEMENE GEOLOGISCHE EN GEOMORFOLOGISCHE SCHETS VAN DE REGIO³

Lede is gelegen in het zogenaamde **Midden-Vlaams glooiend zandleemdistrict**. Het district bestaat uit een weinig tot matig geaccidenteerd Tertiair glooiend landschap waarop voornamelijk zandlemige eolische gronden werden afgezet. Het district bevindt zich in Midden-Vlaanderen.

Het district vormt in feite een overgangszone tussen het 'Pleistoceen riviervalleiendistrict' (Vlaamse vallei) in het noorden en het 'Zuid-Vlaams lemig heuveldistrict' in het zuiden. In principe zijn dergelijke gebieden soort- en gradiëntrijk, waarbij naast de typische ecosystemen van zandige en lemige gebieden ook allerlei soorten voorkomen die aan gradiënten gebonden zijn. Het is een bijna open kouterlandschap met nat bos en weiden in de depressies. In principe zou het ecodistrict nog verder in drie subgebieden onderverdeeld kunnen worden: een vlak nat zandleemgebied vooral in het noordelijke deel van het district, een droog zandleemgebied voornamelijk in het centrale gedeelte en een golvend zandleemgebied met sterke invloed van de Tertiaire ondergrond vooral in het zuidelijk deel. Deze subgebieden duiden nog maar eens op het feit dat het district eerder als een overgangsgebied te beschouwen is.

Tertiair

Tijdens het Tertiair werden mariene zand- en kleilagen afgezet, achtereenvolgens de Formatie van Kortrijk, Formatie van Tielt, Formatie van Gent, Formatie van Lede en Formatie van Maldegem. Na daling van de zeespiegel werden deze sedimenten in het Pleistoceen (Quartair) door erosie aangetast, en dan voornamelijk de zandige formaties. De kleiige lagen boden meer weerstand aan de erosie en vormden de heuveltoppen van het Tertiair reliëf. Het resultaat is een vrij sterk golvend en versneden tertiair oppervlak met een lichte daling naar het noorden toe.

Het Tertiaire substraat bestaat in het oostelijke deel overwegend uit klei (leden uit de Formatie van Maldegem), terwijl het westelijke deel meer zandig is, met plaatselijk (kleiige) heuveltoppen. Dit weerspiegelt zich sterk in het huidige landschap (reliëf, waterhuishouding). Tijdens het Weichselglaciaal werd het Tertiaire landschap grotendeels afgedekt met een Quartaire voornamelijk niveo-eolische dekmantel. Dit pakket bezit een dikte van 0 tot 10m. De variatie in dikte wordt verklaard door topografie en de overheersende westenwind-richting tijdens de afzettingen. Het eolisch materiaal is het dikst in de depressies en op zwakke, naar het oosten gerichte hellingen (5 tot 10m). Op de ruggen bedraagt het nog 1 à 2 m, terwijl het op de heuveltoppen dikwijls ontbreekt.

Quartair

De Quartaire afzettingen werden in verschillende perioden tijdens het Weichselglaciaal afgezet. Het materiaal, dat tijdens de eerste twee fasen sedimenteerde, werd in de nabijheid van de Tertiaire verhevenheden vaak weggeërodeerd. In het begin van de derde fase werd ten gevolge van afspoeling en afglijding vaak Tertiair, vooral zandig materiaal, verplaatst en vermengd met de niveo-eolische sedimenten. Dit verspoelde materiaal komt voor in de ondergrond van de meeste zandleemprofielen en is van groot belang voor de bodemgesteldheid, inclusief de waterhuishouding van de gronden. Op het einde van het Tardiglaciaal werden langs de Dender (Wieze-Denderbelle) duinruggen afgezet door verwaaiing van lokale voornamelijk licht zandleem sedimenten. Tijdens het Holoceen werd alluvium in de valleien afgezet en in recente tijden traden nieuwe verstuingen en afzettingen op ten gevolge van ontbossingen.

³ We baseren ons voor deze beschrijving op de definitie en karakterisering van de ecodistricten in Vlaanderen. In het concept 'ecodistrict' worden diverse geologische, geomorfologische, bodemkundige, hydrografische en historisch-geografische aspecten, die ook een determinerende invloed hebben gehad op het menselijk handelen in het verleden, in relatie tot elkaar besproken: Sevenant et al. 2002.

Geomorfologie

Hoewel de Quartaire afzettingen een verzachting van het Tertiaire landschap teweegbrachten, is het reliëf in hoofdzaak als een erosiereliëf te beschouwen. Het reliëf wordt in dit zandlemig gebied nog beïnvloed door het onderliggende Tertiaire substraat. Vooral in het zuidelijke deel (aansluitend op het 'Zuid-Vlaams lemig heuveldistrict') is deze invloed nog vrij duidelijk aanwezig. Het Tertiair geaccidenteerd landschap in het noordelijk gedeelte is vrijwel geheel genivelleerd door de Quartaire niveo-eolische dekmantel die tijdens het Weichselglaciaal werd afgezet.

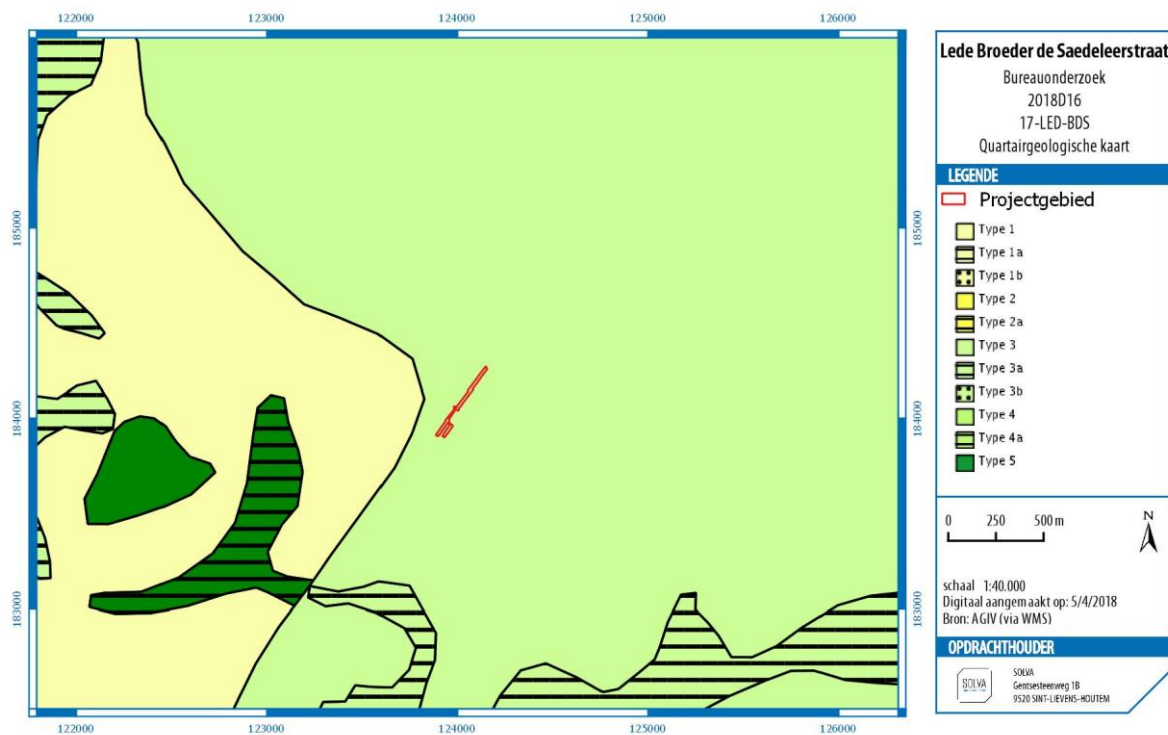
Bodem

De Pleistocene sedimenten zijn de voornaamste bodemvormende bestanddelen in het district. Het zandige lössleem, dat in dit gebied afgezet werd tijdens de laatste ijstijd, wordt op een lager reliëfniveau aangetroffen dan de zuivere lössafzettingen (afgezet in de zuidelijk gelegen districten). Het bezit soms een sterk variërende textuur indien het tijdens zijn afzetting vermengd werd met verspoeld Tertiair zand. Niet tot zwak gleyige bodems met een textuur B-horizont (grijsbruine podsolachtige bodems) bevinden zich eerder in het zuiden van het district. Deze bodems werden gevormd onder een gemengd loofbos en zijn typisch voor zandleem- en leemgebieden. Doorgaans vertonen deze gronden een normale waterhuishouding. Elders overwegen gronden met een sterk gevlekte of verbrokkelde textuur B-horizont. Het betreft gedegradeerde grijsbruine podsolachtige bodems, die onder andere ontstaan zijn door het in cultuur brengen van gronden (en dus het rooien van de natuurlijke bosvegetatie). De zandleemgronden zijn niet tot matig gleyige gronden. Op de Tertiaire opduikingen komen niet tot sterk gleyige gronden voor met een niet bepaalde profielontwikkeling. De beekvalleien worden gevormd door hydromorfe alluviale gronden.

De textuur van de meeste zandleemgronden wordt lichter (zandiger) naarmate ze dieper liggen of gaan over tot verspoeld, kleiig, Tertiair materiaal. In het zandleemgebied, waar het Quartaire dek vaak op matige diepte op een zandig-lemig complex rust, hebben vele gronden een gebrekkige waterhuishouding, te wijten aan de langzame oppervlakkige drainering en aan een tijdelijk opgehouden watertafel. Deze watertafel wordt plaatselijk gevormd op een weinig doorlatende (Tertiaire) laag (indien deze op minder dan 2-3 m diepte voorkomt). Op andere heuvels (bijvoorbeeld de heuvel ter hoogte van Lede), waar een sterk doorlatende Tertiaire ondergrond voorkomt (Tertiair zand), liggen goed ontwaterde gronden.

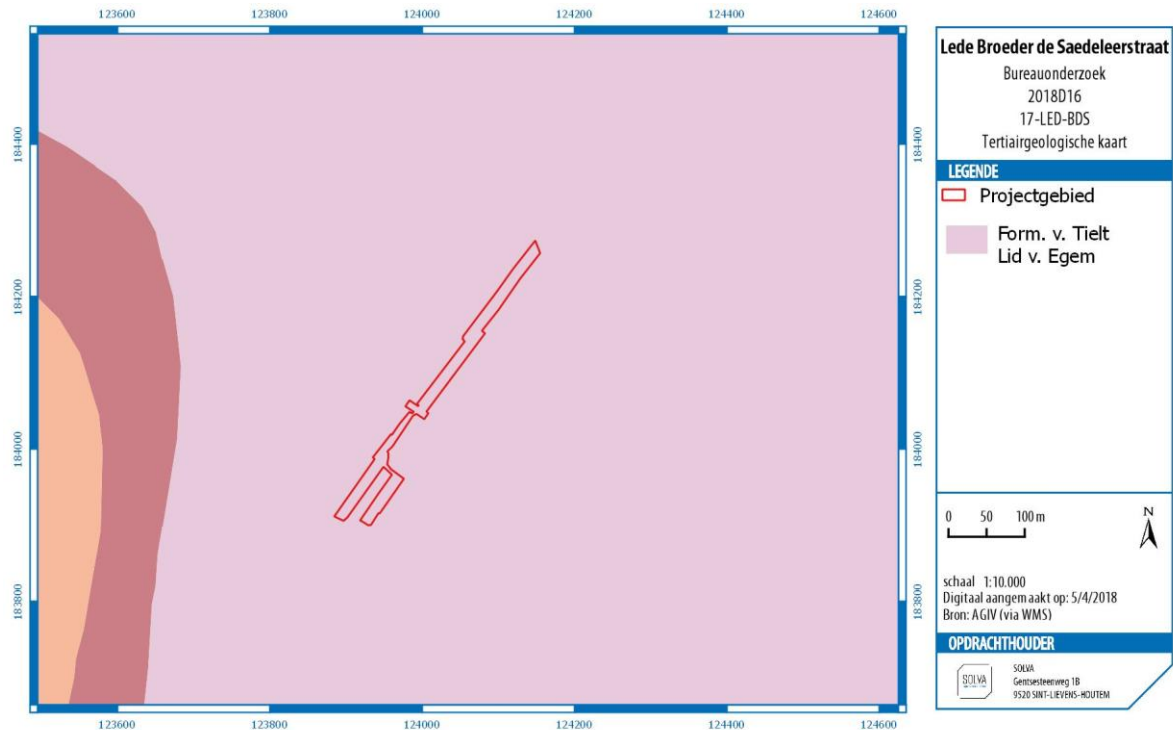
HET PROJECTGEBIED

De **Quartairgeologische profieltypekaart** karakteriseert het projectgebied als geen Holocene en/of Tardiglaciale afzettingen bovenop de Pleistocene sequentie (typeprofiel 3; zie Figuur 10).

Figuur 10: Quartairgeologische kaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 05/04/2018)

Op de **Tertiairgeologische profieltypekaart** is te zien dat het projectgebied gelegen is op Formatie van Tielt, meer bepaald op het lid van Egem (zie Figuur 11). Dit wijst op zeer fijn grijsgroen glauconiet- en glimmerhoudend zand met kleilagen en zandsteenbanken.

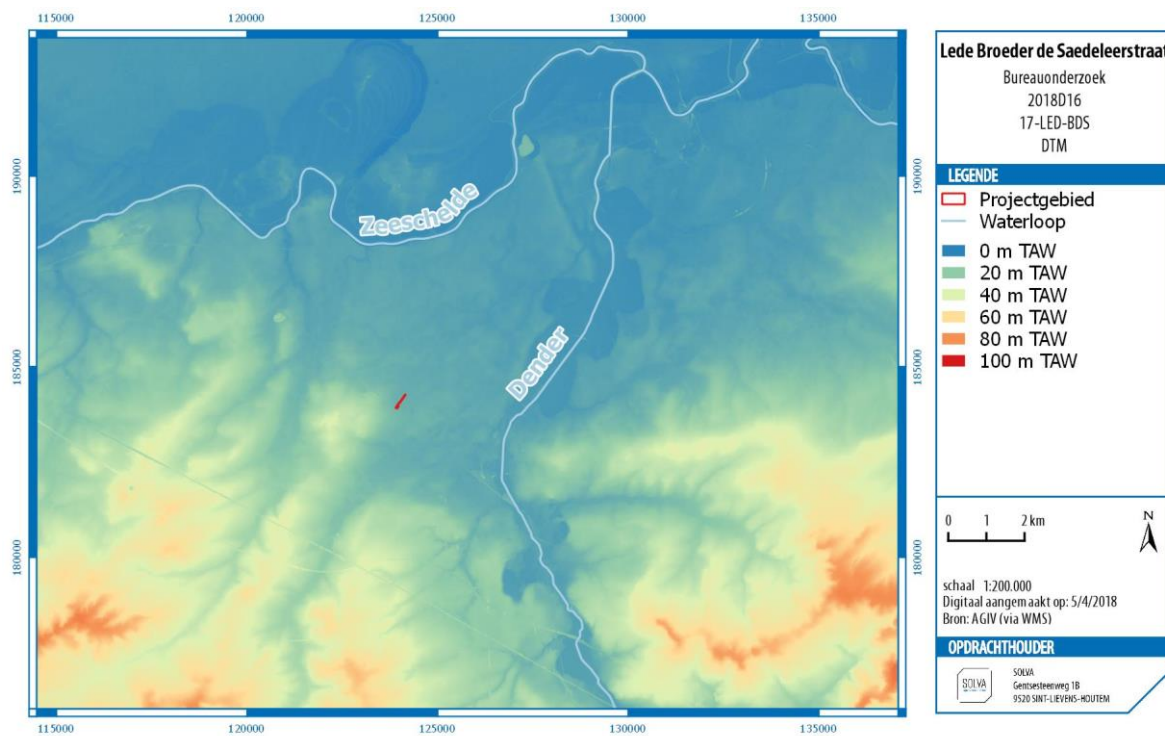

Figuur 11: Tertiairgeologische kaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 05/04/2018)

Voor het gebied is **geen geomorfologische kaart** beschikbaar.

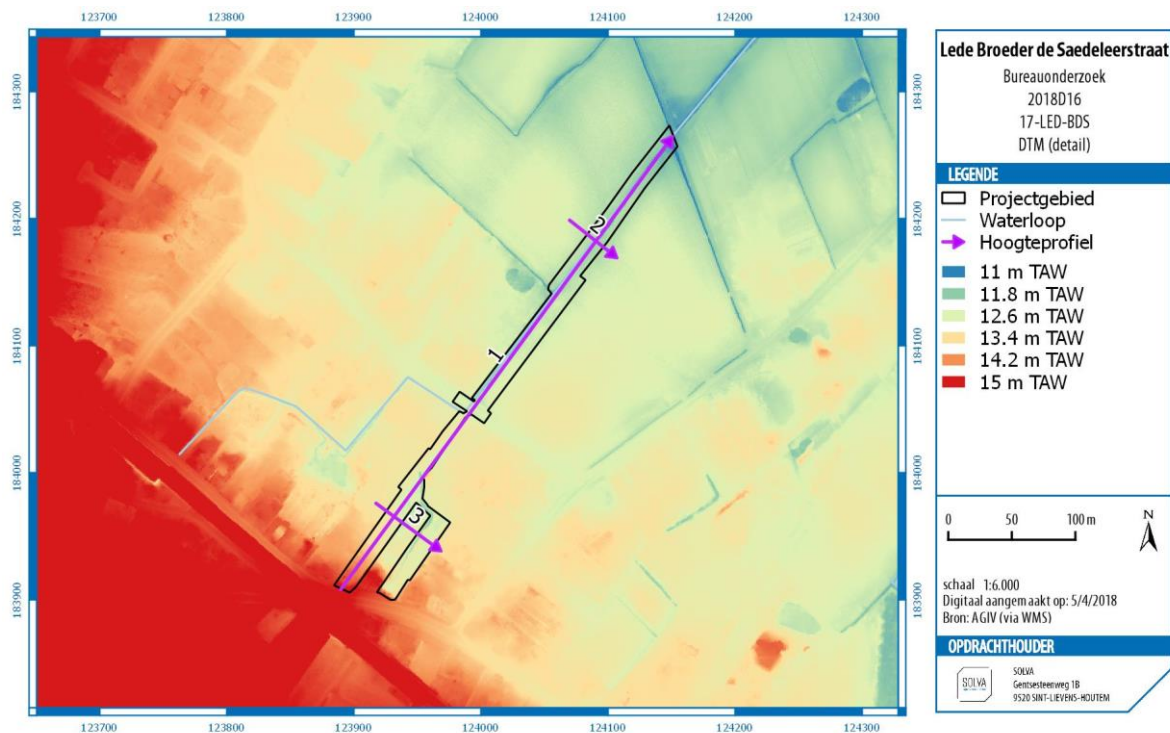
2.2.3.3 FYSISCH-GEOGRAFISCHE SITUERING

De gemeente Lede is gelegen op de grens van de Schelde- en de Dendervallei. De beken en waterlopen ter hoogte van het projectgebied wateren echter af naar de Dender. Op het **hoogtemodel** is te zien hoe Lede zich op een top van een heuvelrug bevindt (ca. +40 m TAW), tussen de valleien van de Molenbeek en de Ter Erpenbeek (zie Figuur 12). Ten noorden en oosten van Lede dalen de hoogtes tot gemiddeld + 10 m TAW in de vallei van de Schelde en de Dender.

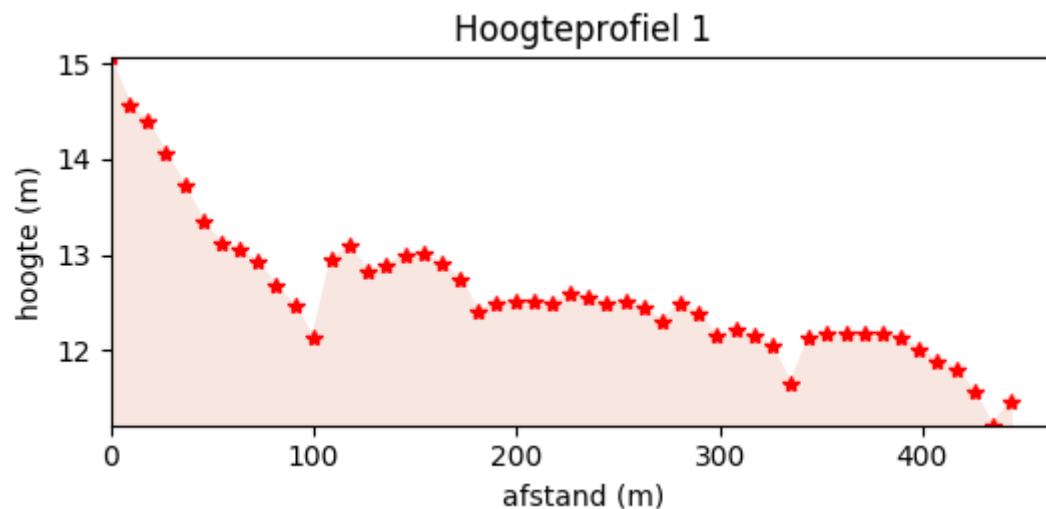

Figuur 12: Digitaal terreinmodel met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 05/04/2018)

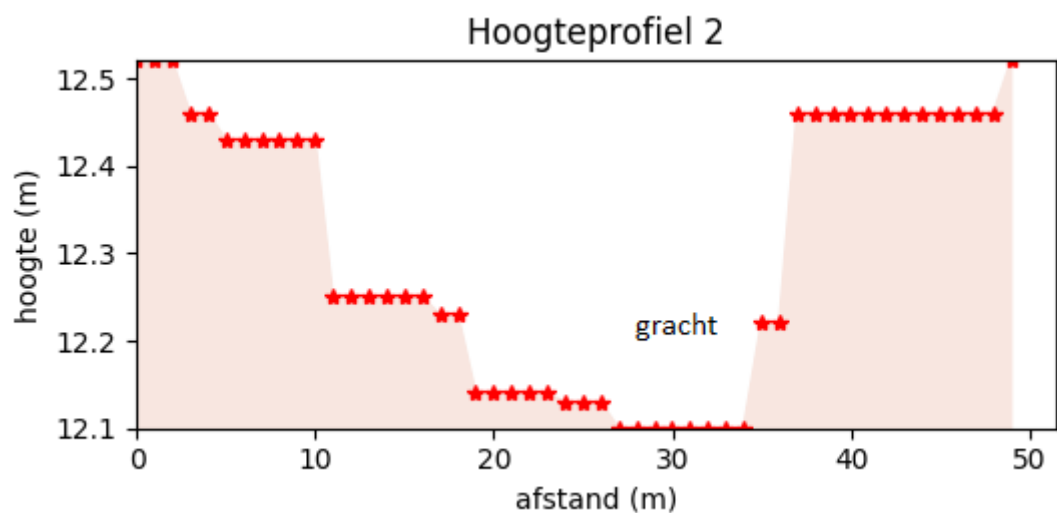
Het projectgebied zelf **helt licht af** naar het noordoosten met hoogtes van +15 m TAW in het zuidwesten tot +11 m TAW in het noordoosten (zie Figuur 13 - Figuur 15). De bestaande grachten zijn duidelijk zichtbaar.

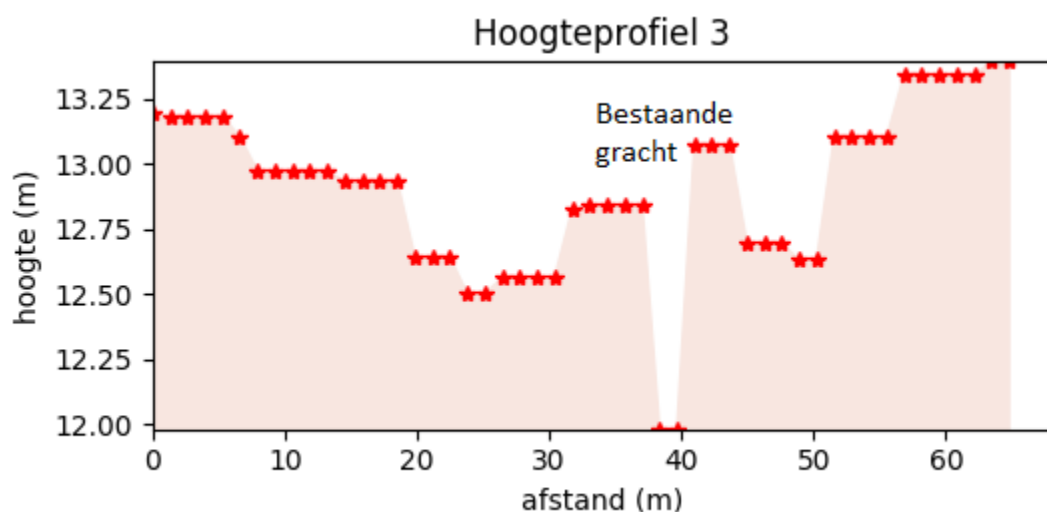
Figuur 13: Digitaal terreinmodel (detail) met aanduiding van het projectgebied en het hoogteverloop (bron AGIV; digitaal aangemaakt op 05/04/2018)

Figuur 14: Hoogteprofiel 1 (zuidwest-noordoost) van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 05/04/2018)

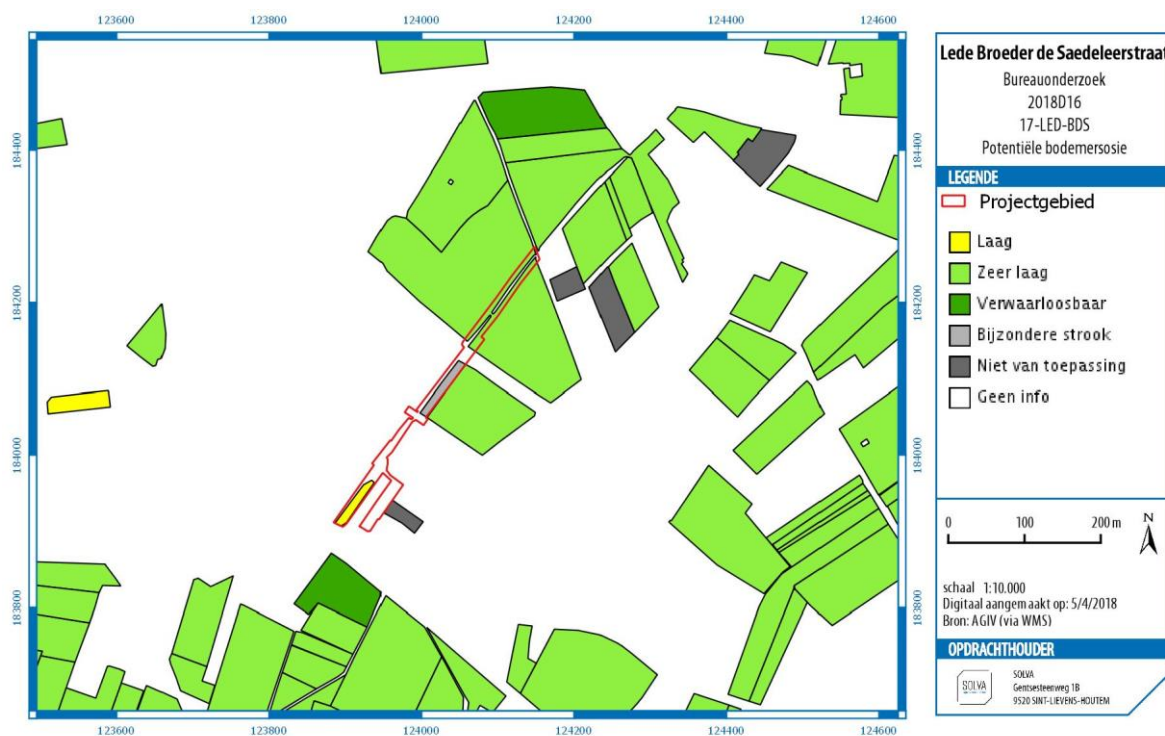

Figuur 16: Hoogteprofiel 2 (west-oost) van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 05/04/2018)

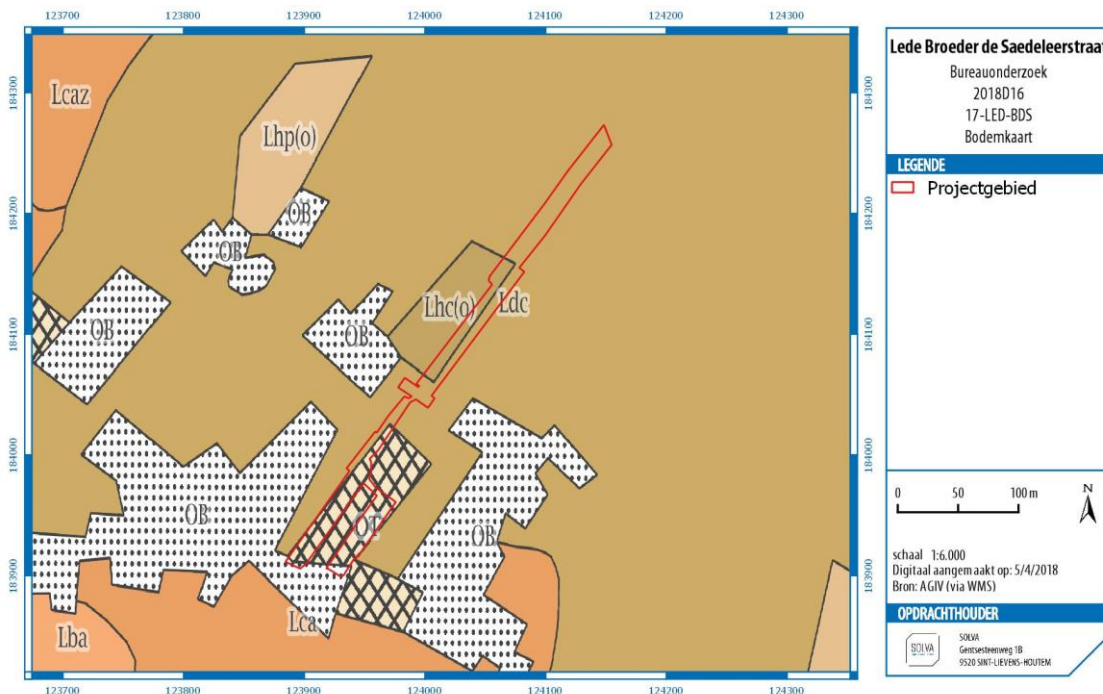
Figuur 15: Hoogteprofiel 3 (west-oost) van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 05/04/2018)

De **potentiële bodemerosiekaart** toont voor het projectgebied lage tot zeer lage risico's (zie Figuur 17).

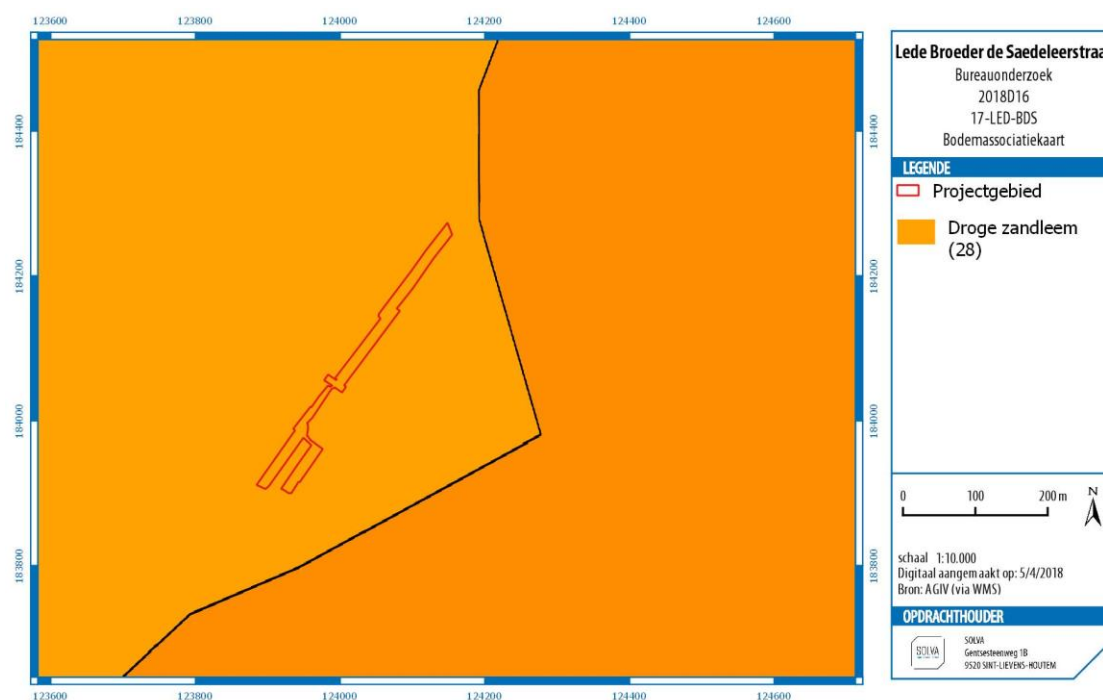
Figuur 17: Potentiële bodemerosiekaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 05/04/2018)

De **bodemkaart** geeft aan dat de gronden van het projectgebied sterk vergraven zijn in het zuidelijk deel (OT) en voornamelijk uit matig natte zandleembodems met een sterk gevlechte, verbrokkelde textuur B-horizont bestaan (Ldc). Net ten noorden van de Eikelstraat ligt een gedeelte ook in natte zandleembodem, eveneens met sterk gevlechte, verbrokkelde textuur B-horizont (Lhc).

Figuur 18: Bodemkaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 05/04/2018)

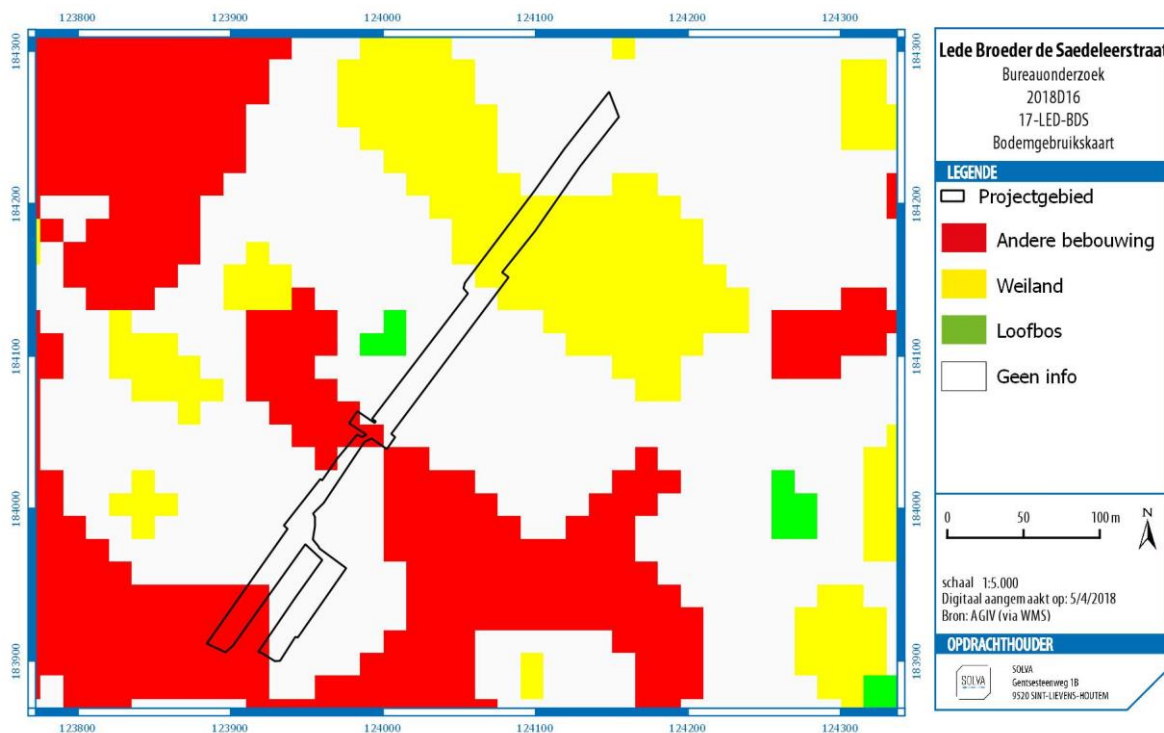
De **bodemassociatiekaart** bevestigt het overwegend droge karakter van de zandleembodems (typeprofiel 28).

Figuur 19: Bodemassociatiekaart met aanduiding (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 05/04/2018)

2.2.3.4 GRONDGEBRUIK

Volgens de **bodemgebruikskaart** ligt het projectgebied in gronden met bebouwing (zuiden) en weiland (noorden; zie Figuur 20).

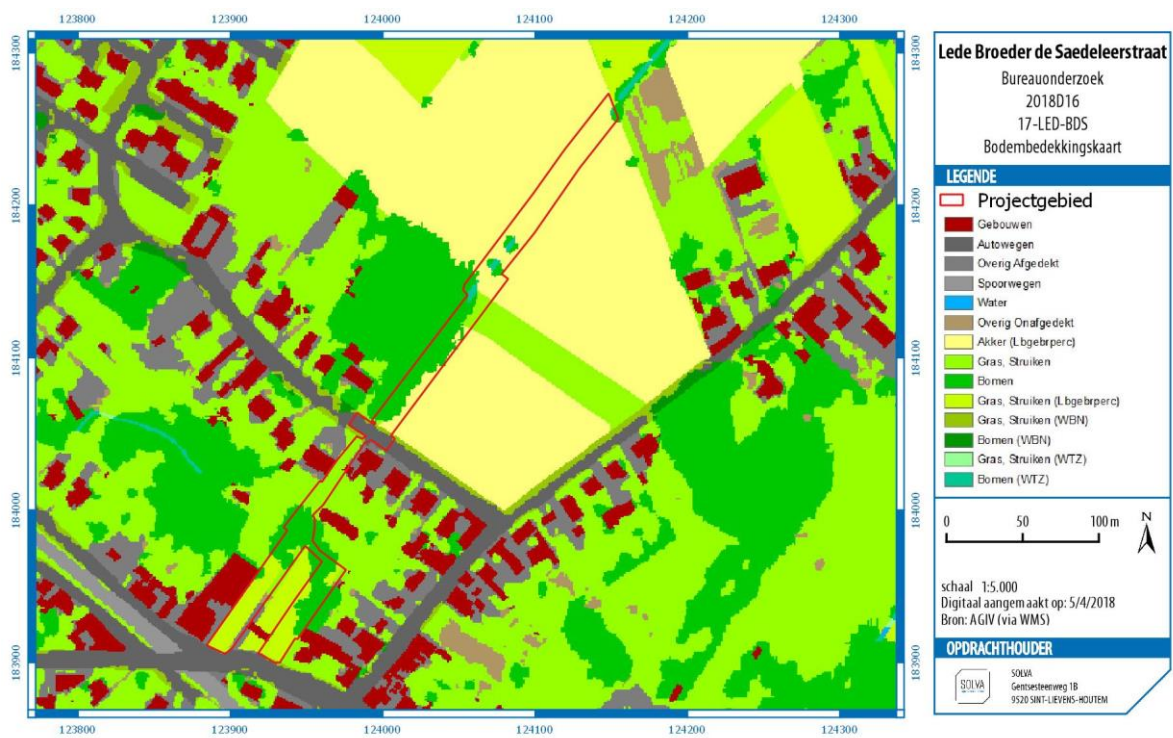

Figuur 20: Bodemgebruikskaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 05/04/2018)

Ook de **bodembedekkingskaart** toont gras, lage struiken en bomen voor de zuidelijke percelen en akkers en een strook grasland voor het noordelijke deel van het projectgebied (zie Figuur 21). De Eikelstraat bestaat uiteraard uit wegverharding.

Een **recente luchtfoto** uit 2015 toont dat de bomen op de braakliggende zuidelijke percelen reeds gerooid zijn (vergelijk Figuur 22 met Foto 1). De bestaande gracht in het noordelijk deel is duidelijk herkenbaar. Foto 1: zicht op het zuidwestelijk uiteinde van het projectgebied (rode kader), richting noorden (bron: Google Streetview, 2017)

Een gedetailleerde beschrijving van de bestaande toestand van het projectgebied wordt beschreven onder 2.1.2.1.

Figuur 21: Bodembedekkingskaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 05/04/2018)

Figuur 22: Luchtfoto uit 2015 met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 05/04/2018)

2.2.4 HET ONDERZOCHE GEBIED EN ZIJN OMGEVING IN ZIJN HISTORISCH KADER

2.2.4.1 HISTORISCH KADER: ALGEMENE GESCHIEDENIS VAN LEDE

De oudste geschreven vermelding van Lede gaat terug tot 1019 ('*Letha*'). De naam verwijst mogelijk naar het oude Germaanse woord *hlitha* voor helling.⁴ Onder de Karolingische overheersing behoorde Lede tot de *Pagus Bracbatensis*. Enkele goederen behoorden tot de Gentse Sint-Baafsabdij. Talrijke toponiemen wijzen op het rooien van bossen, voornamelijk in de 12de en 13de eeuw. Voordien was Lede voornamelijk bebost gebied.⁵

Later werd het dorp één van de persoonlijke bezittingen van de graaf van Vlaanderen, bestaande uit drie heerlijkheden: de heerlijkheid Lede met leenhof, de heerlijkheid Ronkenburg en de heerlijkheid Merem. Lede was van het eerste kwart van de 12de eeuw tot het eerste kwart van de 15de eeuw eigendom van de familie van Lede. Van de tweede helft van de 16de eeuw tot de tweede helft van de 18de eeuw kwam het in handen van de familie Bette. Tussen de 15de en 18de eeuw genoot Lede bekendheid voor de arduin en geelbruine kalkhoudende zandsteen (Ledesteen) die er werd ontgonnen. De industrialisatie deed haar intrede met de aanleg van de spoorlijn in 1856, wat de bouw van arbeiderswoningen met zich meebracht.

2.2.4.2 INVENTARIS ONROEREND ERFGOED

Er zijn geen gebouwen op het projectgebied opgenomen in de inventaris onroerend erfgoed.

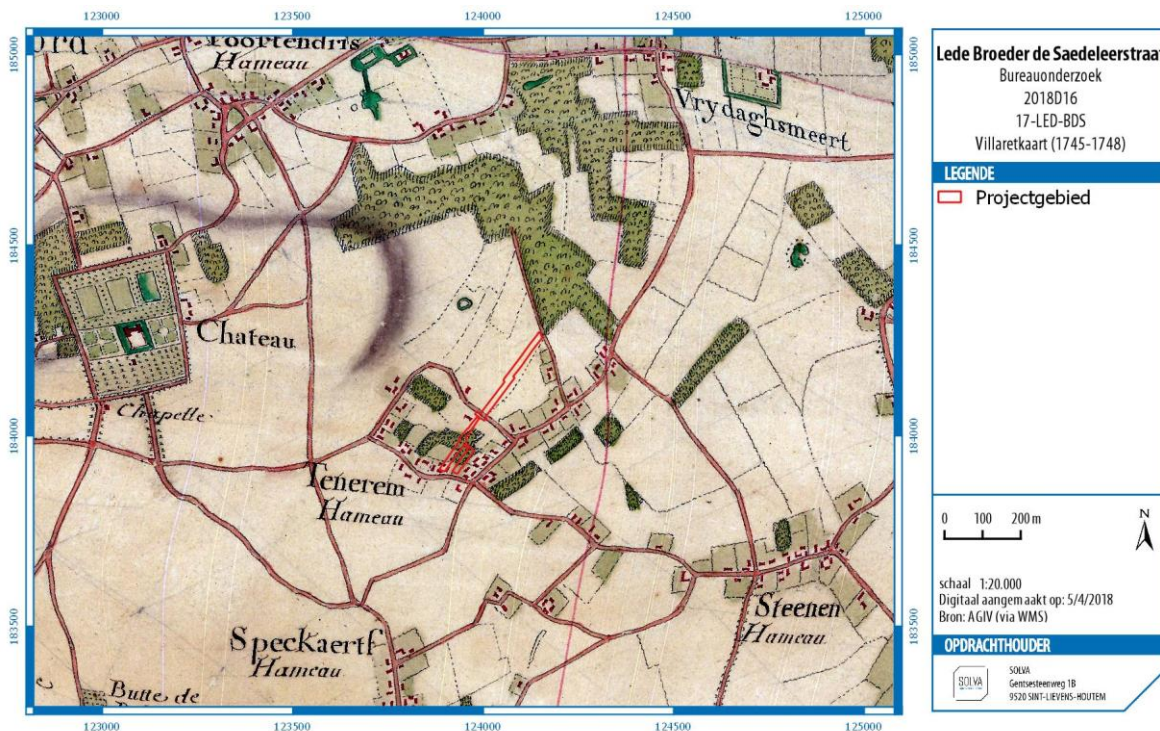
⁴ Gysseling 1995, 11.

⁵ De Brouwer 1963, 13.

2.2.4.3 HISTORISCH-CARTOGRAFISCHE DOCUMENTEN

2.2.4.3.1 VILLARETKAART (1745 – 1748)

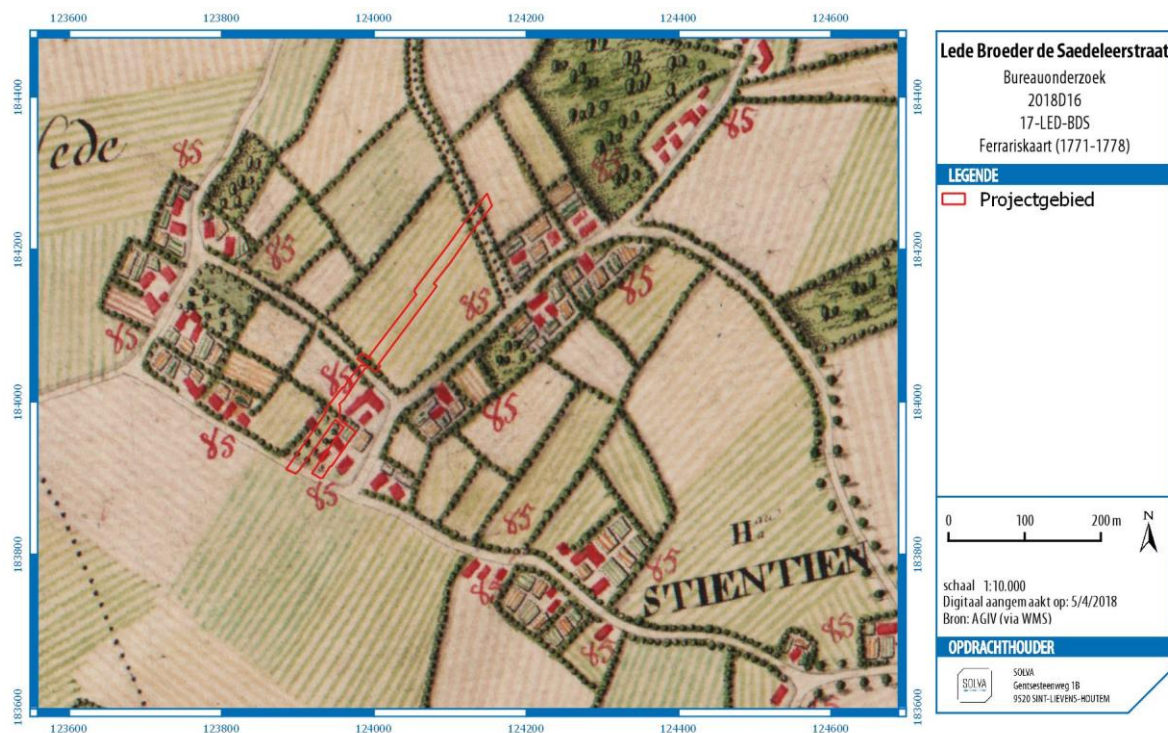
Door een foutenmarge bij het georefereren geeft de projectie van de **Villaretkaart** binnen het moderne coördinatensysteem steeds een kleine afwijking. Hier zien we hoe het projectgebied wel min of meer aansluit op de voorlopers van de Broeder de Saedeleerstraat, de Eikelstraat en de onverharde weg (zie Figuur 23). Het betreft voornamelijk onbebouwde grond en bossen in een gehucht dat wordt aangeduid als 'Tenerem'. Enkel ter hoogte van de huidige Broeder de Saedeleerstraat is er bebouwing waar te nemen, al kan door de foutenmarge bij het georefereren niet worden bepaald of deze constructies ook effectief op het projectgebied lagen. Het valt op dat de onverharde weg aan het noordelijk uiteinde van het projectgebied een belangrijkere verkeersas was dan vandaag de dag.

Figuur 23: Uitsnede uit de Villaretkaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 05/04/2018)

2.2.4.3.2 JOZEF JOHAN FRANS FERRARIS – KABINETSKAART DER OOSTENRIJKSE NEDERLANDEN EN HET PRINSBISDOM LUIK: AELST (1771-1778)

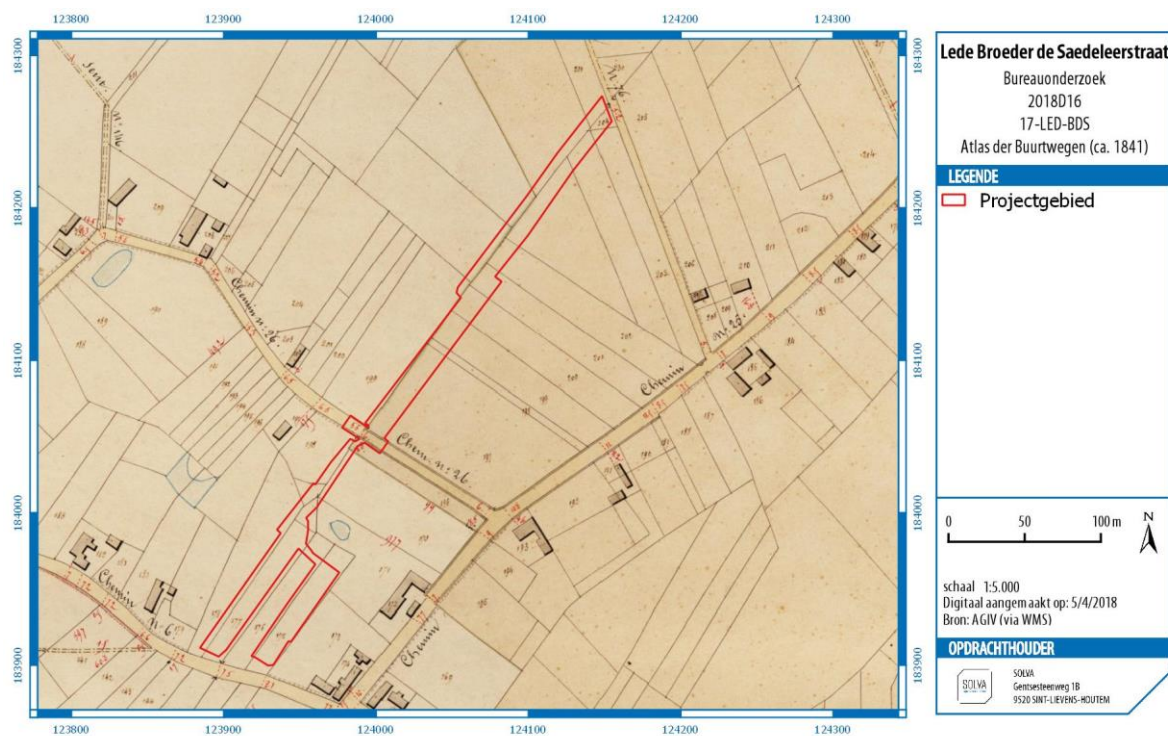
Op de **Ferrariskaart** zijn de voorlopers van de Broeder de Saedeleerstraat, de Eikelstraat en de onverharde weg ook zichtbaar (zie Figuur 24). Vooral deze laatste is duidelijk een belangrijke weg, in tegenstelling tot de onverharde weg die het vandaag de dag is. Het projectgebied loopt door **tuinen** (zuiden) en **akkers** (noorden). Door een foutenmarge bij het georefereren is het niet zeker dat de bebouwing die staat afgebeeld op de zuidelijke delen van het projectgebied ook daadwerkelijk op het projectgebied was gelegen. Het toponiem van de Villaretkaart is verdwenen. Enkel meer naar het zuidoosten staat de naam van het gehucht 'Stientien' te lezen.

Figuur 24: Uitsnede uit de kaart van Ferraris met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 05/04/2018)

2.2.4.3.3 ATLAS DER BUURTWEGEN (CA. 1841)

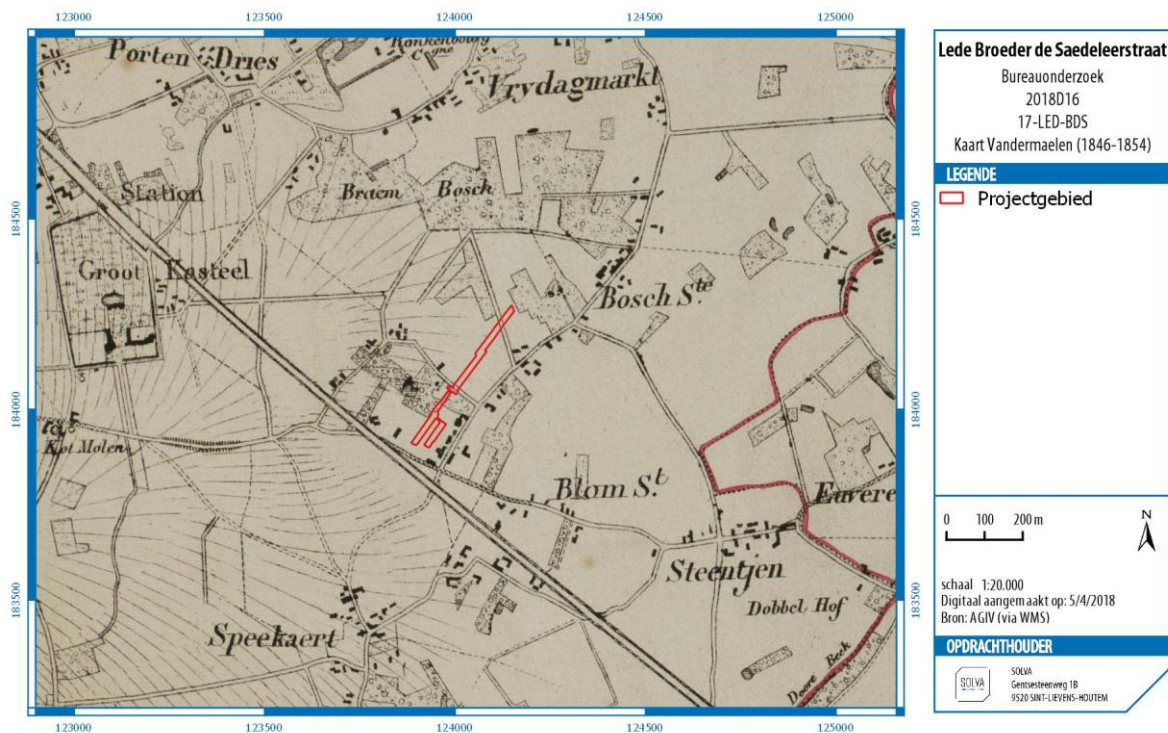
Op de **Atlas der Buurtwegen** staan de kadastrale percelen voor het eerst weergegeven (zie Figuur 25). Het volledige projectgebied lijkt in deze periode **vrij van bebouwing**. De straten staan aangeduid als '*chemin n. 6*' (Broeder de Saedeleerstraat), '*chemin n. 26*' (Eikelstraat) en '*chemin n. 76*' (onverharde weg). Er staat geen plaatsnaam ter hoogte van het projectgebied.

Figuur 25: Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 05/04/2018)

2.2.4.3.4 PHILIPPE VANDERMAELEN – CARTES TOPOGRAPHIQUES DE LA BELGIQUE (1846-1854)

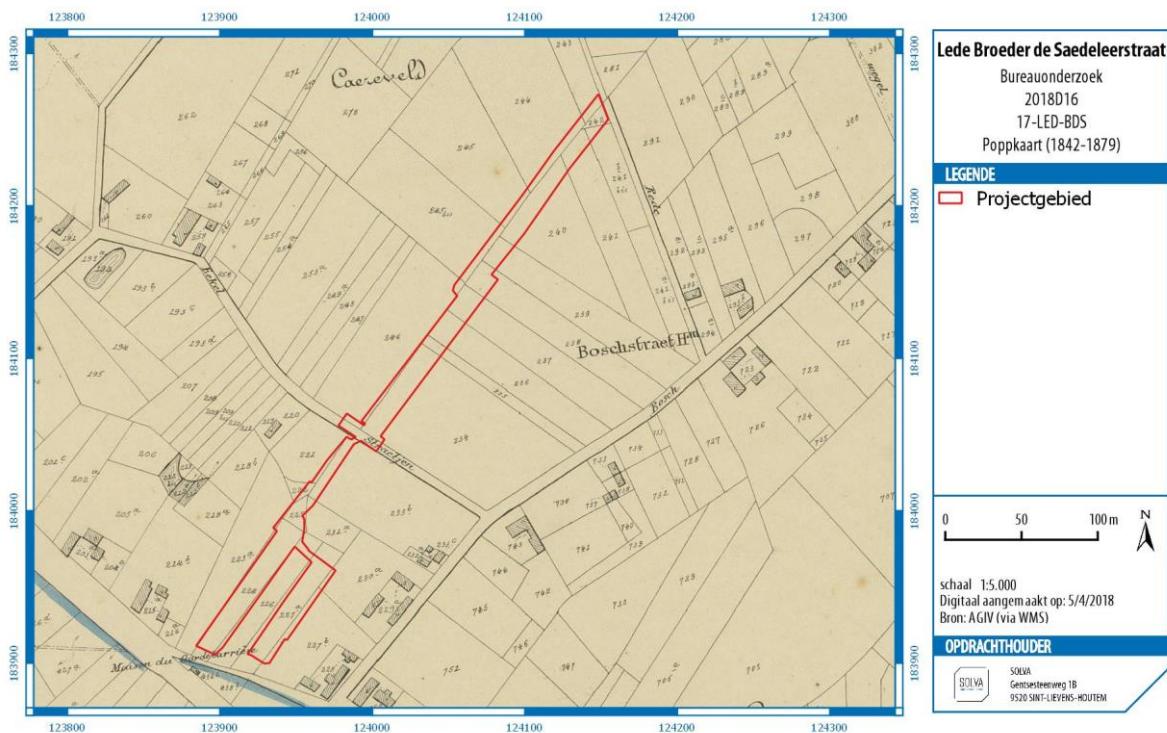
Op de topografische **kaart Vandermaelen**, waar wederom een foutmarge bij het georefereren opvalt, staat weinig nieuwe informatie (zie Figuur 26). Het projectgebied ligt ook hier op onbebouwde terreinen, waarvan sommigen als bos staan ingekleurd. De zeldzame bebouwing in de omgeving is niet vergezeld van een plaatsnaam.

Figuur 26: Uitsnede uit de kaart Vandermaelen met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 05/04/2018)

2.2.4.3.5 PHILIPPE CHRÉTIEN POPP - ATLAS CADASTRAL PARCELLAIRE DE LA BELGIQUE (1842-1879)

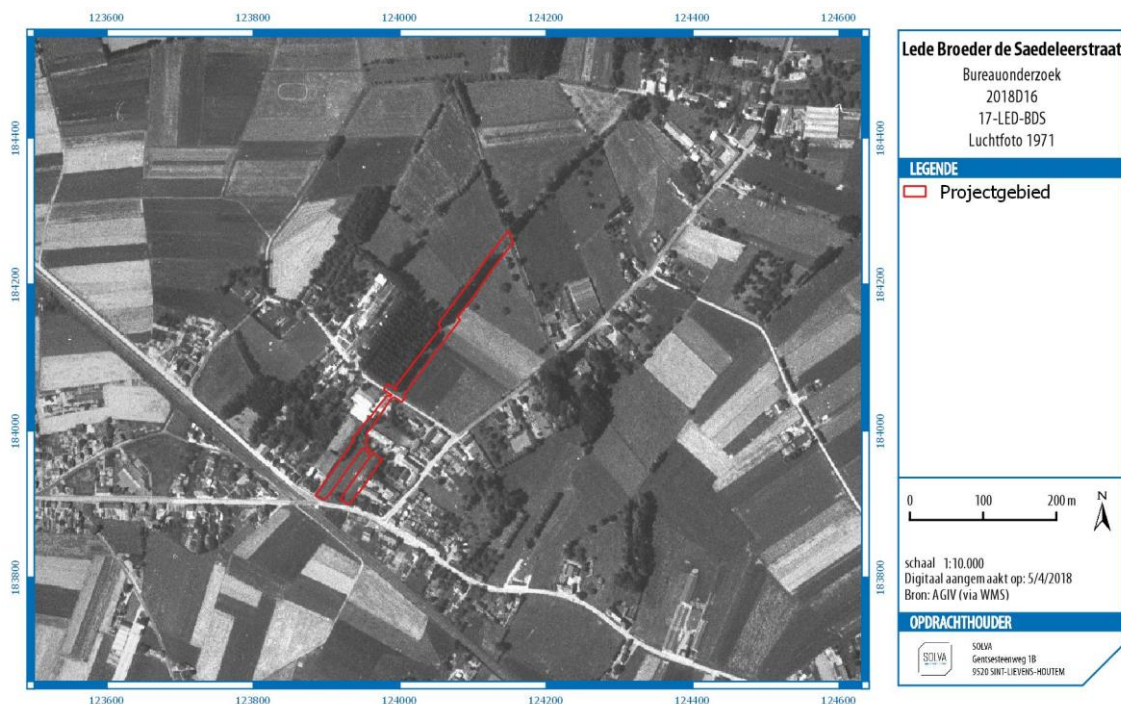
Ook op de **kaart van Popp** is er geen bebouwing te herkennen (zie Figuur 27). Voor het eerst staat wel de **spoorweg** Gent-Brussel aangeduid. De Broeder de Saedeleerstraat staat nog aangeduid als '*Holle Straet*', maar de Eikelstraat wordt reeds '*Eekel Straetjen*' genoemd. De onverharde weg staat als '*Droogewee Rede*' aangeduid.

Figuur 27: Uitsnede uit de Popp-kaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 05/04/2018)

2.2.4.3.5.1 RECENTE LUCHTFOTO'S

Op een luchtfoto uit 1971 is er reeds bebouwing zichtbaar ter hoogte van de Eikelstraat (zie Figuur 28). Het merendeel van het projectgebied is echter nog steeds onbebouwd. Deze situatie blijft nagenoeg ongewijzigd op een latere luchtfoto uit 1990 (zie Figuur 29). Rond de eeuwwisseling zien we hoe de bebouwing langs de Eikelstraat zich verder heeft uitgebreid (zie Figuur 30).

Figuur 28: Luchtfoto uit 1971 met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 05/04/2018)

Figuur 29: Luchtfoto uit 1990 met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 05/04/2018)

Figuur 30: Luchtfoto uit de periode 2000-2003 met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 05/04/2018)

2.2.5 HET ONDERZOCHE GEBIED EN ZIJN OMGEVING IN ZIJN ARCHEOLOGISCH KADER

Voor het **projectgebied** zijn er geen archeologische sites gekend (zie Figuur 31). In de **ruimere omgeving** van het projectgebied toont de centrale archeologische inventaris (CAI) de meerperiodensite Kleine Kouterrede, opgegraven door **SOLVA** in 2013 (**CAI-locatie 163419**). De vroegste bewoning dateert uit de bronstijd en omvat twee gebouwen met bijhorende kuilen. Ook sporen uit de ijzertijd kwamen aan het licht. De Romeinse periode is voornamelijk gekend via 18 crematiegraven. Uit de volle en late middeleeuwen werden dan weer sporen van een landelijke nederzetting gevonden.

Een tweede meerperiodensite werd in 2009 opgegraven door **SOLVA**, op ongeveer 800 m ten westen van het projectgebied, op het domein Mesen (**CAI-locatie 150325**). Behalve enkele sporen uit de vroege ijzertijd, werden op het terrein voornamelijk sporen van begraving en bewoning uit de Romeinse periode vrijgelegd (tweede helft 1ste eeuw – begin 2de eeuw n.C.). Voorts werden vooral sporen uit de (late) middeleeuwen gevonden (leemextractieputten), alsook de resten van het kasteel van de markies van Lede.⁶

Figuur 31: CAI-locaties op GRB met aanduiding van het projectgebied (bron: cai.onroendergoed.be en AGIV; digitaal aangemaakt op 05/05/2018)

Op zo'n 550 m ten oosten van het projectgebied werd een alleenstaande waterput uit de ijzertijd ontdekt (**CAI-locatie 31145**). Nog meer richting oosten (Hofstade) werd in het kader van een licentiaatsverhandeling aan de Universiteit Gent een gericht prospectieonderzoek naar steentijdartefacten gevoerd, wat resulteerde in enkele losse vondsten (**CAI-locaties 158328, 158330, 158331**). Op zo'n 600 m ten noorden van het projectgebied ligt het kasteel Ronkenburg (**CAI-locatie 158038**), waarvan de oudste gekende leenhouder teruggaat tot 1365.

Te Lede-centrum zijn enkele Romeinse vondsten gedaan. Ook een Merovingisch grafveld werd ontdekt ten noorden van het centrum.⁷

⁶ Clement et al. 2010.

⁷ Van der Gucht 1991.

2.2.6 EEN DATERING EN INTERPRETATIE VAN HET ONDERZOCHE GEBIED

2.2.6.1 HET LANDSCHAPPELIJK KADER

Het projectgebied ligt aan de voet van de noordoostelijke flank van de heuvelrug waarop Lede ligt. Het projectgebied helt dan ook licht af naar het noordoosten. De bodemkaart toont aan dat er zich voornamelijk matig natte zandleemgronden bevinden. De ruime omgeving wordt minstens sinds de late middeleeuwen gekenmerkt door akkers, weilanden en bossen.

2.2.6.2 DE MENSELIJKE AANWEZIGHEID

Binnen het projectgebied of in de nabije omgeving zijn **geen archeologische waarden** bekend. Het bureauonderzoek heeft aangetoond dat de **omgeving** van het projectgebied minstens sinds de **metaaltijden** werd bewoond. Sporen van bewoning uit de bronstijd en de ijzertijd kwamen in de omgeving van het projectgebied aan het licht. Ook voor de **Romeinse periode** zijn er sporen van occupatie aangetroffen, zoals de crematiegraven in Kleine Kouterrede. Deze sporen zijn ten westen gelegen, meer naar het centrum en de hoogte waarop Lede gelegen is. De vroeg-middeleeuwse sporen werden eerder ten noorden van de huidige kern van Lede gevonden. Voor de omgeving van het projectgebied zijn er ook sporen uit de **volle en late middeleeuwen** bekend (landelijke nederzetting, leemextractie).

De historische kaarten tonen aan dat het projectgebied in een **klein gehucht** lag, dat op de Villaretkaart wordt aangeduid als ‘*Tenerem*’. Het projectgebied zelf lijkt echter **vrij** te blijven **van bewoning**. De moderne straten gaan allen terug op oudere tracés die minstens sinds de late 18de eeuw en mogelijk vroeger reeds in gebruik waren. Het **sterke rurale karakter** van de regio is nog steeds herkenbaar in het noordelijk deel van het projectgebied.

2.2.7 DE VERWACHTING TEN AANZIEN VAN ARCHEOLOGISCH ERFGOED

2.2.7.1 EEN GEMOTIVEERDE TEKSTUELE VERWACHTING TEN AANZIEN VAN DE AANWEZIGHEID EN AARD VAN HET ARCHEOLOGISCH ERFGOED OP HET ONDERZOCHE TERREIN

➤ *Aanwijzingen voor het archeologisch potentieel, landschapshistoriek en gebruiksevolving*

Er zijn **geen archeologische sites** gekend op het projectgebied. De omgeving is wel minstens sinds de **metaaltijden** bewoond, zoals archeologische sites binnen een straal van 1 km hebben duidelijk gemaakt. Ook voor de **Romeinse en vroeg-middeleeuwse** fase zijn er bewoningssporen gekend, al liggen deze meer **richting Lede-centrum**. De bewoning concentreerde zich waarschijnlijk eerder ter hoogte van de huidige kern van Lede, op de hoger gelegen positie in het landschap. Het projectgebied ligt eerder aan de voet van heuvelrug, in **matig natte zandleemgrond**. De historische kaarten tonen dat het projectgebied voornamelijk onbebouwd bleef, ook al ontwikkelde zich er een klein gehucht langs de weg van Lede naar Hofstade. De gronden lijken deels nog ingenomen te worden door **bossen**, die de laat-middeleeuwse ontbossing van Lede moeten hebben overleefd, en deels door **weiland en akkers**.

➤ *Wat is de impact van de geplande werken?*

Het gemeentebestuur van Lede wenst een **nieuwe beschoeide gracht** met bodem- en taludbekleding in schanskorven aan te leggen ter hoogte van de Broeder de Saedeleerstraat (tracé min of meer parallel met de Bosstraat). Bovendien moet deze gracht, waterloop nr. 10, gedeeltelijk in een **koker** worden gelegd en moet het deel te noorden van de Eikelstraat **verdiept en geherprofileerd** worden.

De bodemingrepen blijven beperkt tot een **lijnvormig tracé**, met een gemiddelde **verstoringsdiepte van 1,2 m** onder het bestaande maaiveld en een breedte van 1,5 m. Lokaal kunnen bepaalde ingrepen dieper gaan, zoals het inheien van palen, al is de verstoring hierbij beperkt. Ongeveer **75%** van de werken (ca. 350 m van 465 m) beslaat het **herinrichten van een bestaande waterloop**. Een perceel dat aansluit op de Broeder de Saedeleerstraat en een ca. 15 m - brede strook rondom het tracé zal gebruikt worden als **werfzone** (stockage). De zone waar de nieuw uit te graven gracht ligt, is gesitueerd op sterk vergraven bodems (zie bodemkaart).

- *Wat is de wetenschappelijk kennispotentieel van een eventueel aanwezige archeologische site op lokaal, regionaal en op Vlaams niveau?*

Er zijn een aantal gegevens die het mogelijk maken om de verwachting ten aanzien van archeologisch erfgoed in te schatten. Ons baserend op landschappelijke gegevens, cartografisch materiaal, archeologisch onderzoek en historische bronnen kunnen we een **hypothetisch verwachtingspatroon** formuleren voor het projectgebied.

- Het projectgebied bevindt zich **buiten (ten westen van) de historische kern Lede**. Het is een historisch-archeologische realiteit dat de bewoning zich in het verleden concentreerde in deze dorpskern, en dat vanaf men een dergelijke kern verlaat, de densiteit sterk afneemt. Het projectgebied ligt dan ook in een zone die minstens sinds de 18de eeuw gekenmerkt wordt door **bos, akkers en weiland**.
- Het betreft **matig natte, laaggelegen terreinen**, wat ze minder aantrekkelijk maakte voor de vroege menselijke occupatie, zeker in tegenstelling tot de heuvelrug waar Lede zich ontwikkelde.
- Het projectgebied is reeds in **aanzienlijke mate ingericht**, met name door de **bestaande gracht**. Zo bestaat ongeveer **75%** van de werken uit het **heraanleggen** van deze bestaande gracht. De bijkomende bodemingrepen (verdiepen, inheien van palen, aanleg van kopmuren) zijn bovendien lokaal, zeer beperkt in oppervlakte en dus met beperkte bodemingreep.
- Het zuidelijk deel van het projectgebied, waar de nieuwe bodemingrepen gebeuren en de werfzone het breedst is, ligt bovendien volgens de bodemkaart op **sterk verstoorde grond**.

Gelet op de **beperkte bijkomende bodemingreep** van de geplande werken, de **lijnvormige aard** van de werken en de **reeds bestaande verstoringen** (gracht, verstoorde grond) biedt een verder onderzoek **weinig mogelijkheid tot een vergroting van het kennispotentieel**. De nieuwe gracht en de werfzone liggen op sterk verstoorde grond, wat dus betekent dat er **quasi geen nieuwe verstoringen** zijn. Deze bodemingrepen moeten algemeen gezien worden als kleinere bijkomende verstoringen in een reeds sterk ingerichte en dus geroerde zone. De werken bieden **weinig of geen mogelijkheid** om een **ruimtelijk inzicht** te verwerven in archeologische sporen, mochten die al aanwezig zijn. Een dergelijk projectgebied verder archeologisch onderzoeken is kosten-baten beschouwd, zeker in een dergelijke landschappelijke context, immers niet zinvol.

- *Is er verder vooronderzoek noodzakelijk en welke vorm dient dit aan te nemen?*

Gezien het **lijnvormig tracé** van de werken, het feit dat deze grotendeels zullen plaatsvinden binnen **reeds ingericht terrein** (gracht, verstoorde grond) en gelet op de landschappelijke positie (akkers, weiland, bossen), is binnen het gabarit van de werken het **potentieel op kennisvermeerdering** dan ook **zeer gering** en een **verder(e) archeologisch vooronderzoek/opvolging van de werken** is dus, kosten-baten beschouwd, **niet verantwoordbaar**. Dit advies stelt noch de initiatiefnemer, noch zijn (onder)aannemers vrij van de in artikel 5.1.4 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 bedoelde **meldingsplicht**.

2.2.7.2 AFBAKENING VAN ZONES WAAR GEEN ARCHEOLOGISCH ERFGOED AANWEZIG IS OF VERWACHT WORDT

Er wordt binnen het gabarit van de geplande werken geen archeologisch erfgoed verwacht op het projectgebied.

2.2.7.3 AFBAKENING VAN ZONES WAAR ARCHEOLOGISCH ERFGOED VASTGESTELD IS OF VERWACHT WORDT

Niet van toepassing.

3 BIBLIOGRAFIE

3.1 LITERATUUR

CLEMENT C., PEDE R. EN CHERRETÉ B (2010) *Lede, domein Mesen. Archeologisch onderzoek* (SOLVA archeologierapport 11), Erembodegem, SOLVA (onuitgegeven rapport).

DE BROUWER J. (1963) *Geschiedenis van Lede. Het dorpsleven, het parochieleven, het volksleven*, Lede, Heemkudinge Kring (tweede druk [1983]).

GYSELING M. (1995) Leedse gemeentenamen als toponiemen, *Ken uw dorp* 22, 11-12.

SEVENANT M., MENSCHAERT J., COUVREUR M., RONSE A., ANTROP M., GEYPENS M., HERMY M. EN DE BLUST G. (2002) *Ecodistricten: Ruimtelijke eenheden voor gebiedsgericht milieubeleid in Vlaanderen. Deelrapport II: Afbakening van ecodistricten en ecoregio's: Verklarende teksten*. Onuitgegeven rapport.

VAN DER GUCHT K. (1991) Het Merovingisch grafveld van Lede (O.-VI.), *Bulletin van de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis* 62, 157-220.

3.2 WEBSITES

Laatste raadpleging op 03/04/2018

<https://www.dov.vlaanderen.be>

<https://www.geopunt.be>

<https://inventaris.onroerendergoed.be>

<https://geo.onroerendergoed.be>

<https://maps.google.be>

<http://www.cartesius.be>

<http://cai.onroerendergoed.be/>